

ИЗДАЊЕ ШУМАДНСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

4/2011

Цена 80 динара

<http://www.eparhija-sumadijska.org.rs/>

Иларион Алфејев

Владика Сава (Вуковић)

Зоран Крстић

Александар Сенић

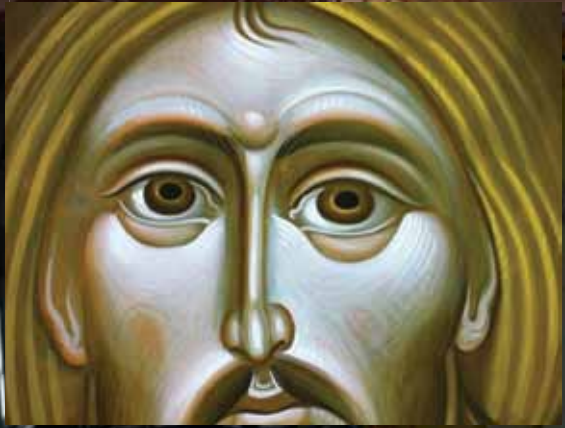
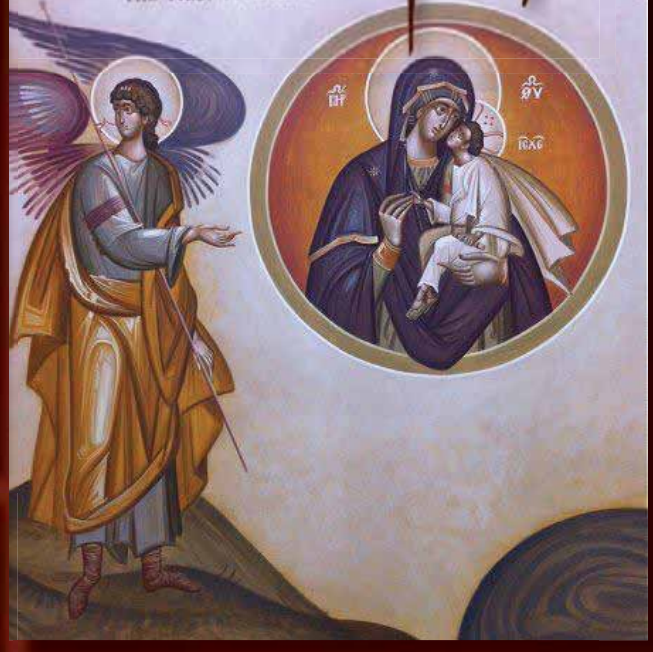
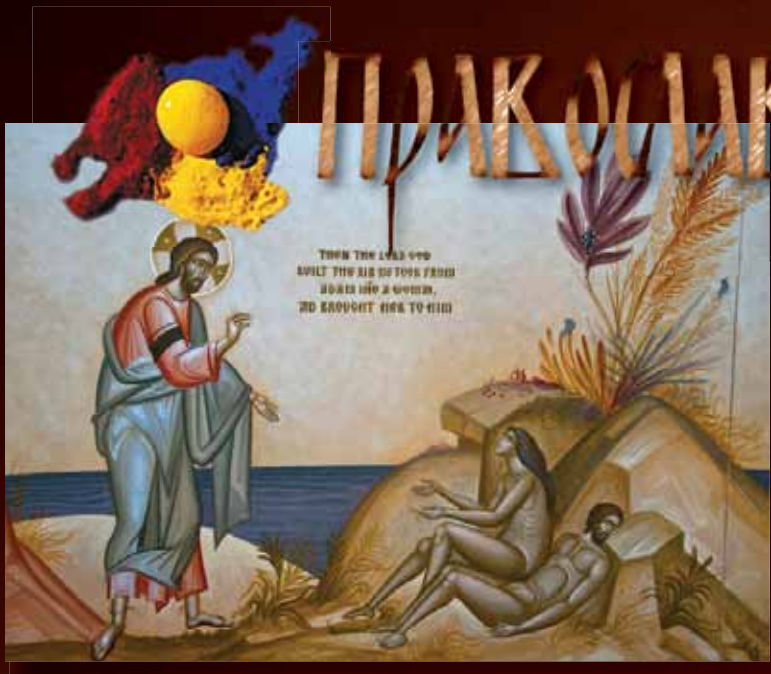
Џон Брек

Мишел Кено

Саша Антонијевић

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΑΓΕΡΗΤΑ

THE FIRST GOVERNMENT

Јоргос Кордис

Детаљи живописа храма Свете Тројице у Колумбији, САД

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXII
Број 4, (196), 2011.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и одговорног
уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј -
ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић, протојереј
- ставрофор
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић,
протојереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и администрација
"Каленик"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic2@gmail.com

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Свети пророк Илџа, манастир Свете Катринне на Синџу

Тумачење књиџе пророка Исаије.....	2
Митрополит Иларион (Алфејев), Пройодрезвиџер Јован Мајендорф.....	6
Ђакон Александар Сенић, Ко су били фарисеји.....	11
Протојереј ставрофор др Зоран Крстић, Волонџерство као израз ауџенџичности хришћанске вере.....	14
Џон Брек, Лиџурџија - овде и изван.....	17
Мишел Кено, Икона и космос.....	18
Освећен храм Вазнесења Господњеџ у Арајовцу код Лазаревица.....	19
Епископ Сава (Вуковић), Три различитија џроџара и кондака светиоџ џраведноџ Стефана, десџоџија срџскоџ.....	20
јереј Саша Антонијеви, Наше џоре лисџ.....	29
Евџеније Пилипенко, Сџрадања Христиова: боџословље иконе.....	34
Негослав Јованчевић, Извори о џрослављању светиоџ Виџи (Вида) код срба..	37

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Нова издања
Дечија страна

Илустрација на насловној страни: Свети Василије Велики, Јорџос Кордис

ТУМАЧЕЊЕ КЊИГЕ ПРОРОКА ИСАИЈЕ

Пред нама је (у преводу са руског) одломак из дела *Тумачење на Пророка Исаију* које се приписује светом Василију Великом, али ауторство великог кападокијског Оца Цркве, по речима епископа Атанасија (Јевтића) „оспоравано је већ одавно од већине патролога, пре свега због употребе Оригеновог алегоријског метода и због велике зависности од тумачења Јевсевија Кесаријског, што Василију ни у једном случају није својствено. Изгледа, међутим, да је ово тумачење настало у Василијево време, и то баш у Кападокији, па се може претпоставити да му је неко хтео да прида већи ауторитет Василијевим именом“ (*Патрологија, друга свеска, Београд 1984*)

Глава 1. Стих 1. Виђење Исаије сина Амосова, које видје за Јудеју и за Јерусалим, за времена Озије, Јоатама, Ахаза и Језекије, који су царовали у Јудеји. Међу нашим чулима најјаснију представу о доживљеном има чуло вида. И страшно се не може доживети тако слухом као виђењем, и жељено не прима ниједна способност тако као гледање. Зато се созерцање истинског, по јасности и несумњивости, назива виђењем. А управо због овога се и Пророк назива оним који види и провиди (у будућност). Код Амоса сазнајемо шта је говорио Амасија: *видиоче, иди, бјежи у земљу Јудину, и ондје једи хљеб и ондје пророкуј* (уп.: Ам 7, 12). Прозорљивцем се у књигама Царства назива Самуило. Речено је: *јер ко се сада назива пророк у старо се вријеме зваше видјелац* (онај који прозира у будуће догађаје) (уп.: 1 Цар 9, 9). Пошто су они провидели будућност, онда су се и називали пророчима, а уколико су прозревали у одлуке Божије, онда су се називали видиоци. Зато је наше дело – да се потрудимо око ума, да би он усавршавајући се кроз овакве напоре, постао прозорљив; а наше осветљавање Духом ради разумевања Његових тајни јесте Божији дар.

Пророк је најпре рекао *виђење*, а потом је додао и објашњење, желећи да покаже да је ово примио кроз слух, али да објављује смисао речи, које су се утиснуле у ум. Јер нама је потребна реч за изражавање својих мисли, а Бог дотичући се у достојнима највреднијег у њиховој души, утискује у њих виђење Његове сопствене намере.

Због чега је Пророк додао име свог оца? Да би показао, да је пророчки дар код њега очинско наслеђе.

Које видје за Јудеју. Шта значи ово понављање? Пророк првом речју изражава општост виђења, а другом означава већ особеност, то јест шта је то виђење, какво је оно и чиме се одликује.

Дакле, речи су биле видљиве, то јест подесне за созерцавање умом, и управо њих је видео Пророк, сходно реченом у књизи Изласка: *И сав народ видје говор* (Изл 20, 18). На сличан начин су започињали своја пророчанства и други Пророци. *Виђење Авдијино. Овако вели Господ Бог за Едомску (Идумеју): чуство глас од Господа, и гласник би послан к народима* (Авд 1, 1). И код Наума: *Пророчанство* (то лџица – бреме, наредба, задатак) *о Ниневији; књига виђења Наума сина Елкезејева* (Нм 1, 1). И код Авакума: *Бреме* (то лџица) *које видје пророк Авакум.*

Малахија је такође употребио реч *бреме*, не додајући реч *виђење*: *бреме* (то лџица) *ријечи Господње Израиљу преко Малахије* (Мал 1, 1). И чини се, Пророци речју *бреме* (то лџица, поручение – по словен.) изражавају оно што нису имали сами од себе, већ да су добили силу пророштва, тако да реч *бреме*, може бити истозначна речи *дар Божији*. Једни међу Пророцима тврде да има књига виђења, а други кажу да су чули речи од Бога. Јер речено је: *Ријеч Господња, која дође Осији сину Веиријеву, за времена Озије, Јоатама, Ахаза и Језекије и за времена Јероваама сина Јоасова цара Израиљева. Кад Господ поче говорити Осији* (Ос 1, 1-2). И код Амоса: *Ријечи Амоса, који бијаше између пастира из Текује, што видје за Израиља за времена цара Јудина и за времена Јероваама сина*

Joасова цара Израилева, двије године прије труса (уп.: Ам 1, 1). Овде је поредак супротан ономе код Исаије, где је напред истакнуто виђење и додате речи *чујте, небеса* (Ис 1, 2), а овде је после поменутих речи следило виђење. Јер је речено *ријечи Амоса*, а не виђење Амосово; *ријечи, које је чуо*, него *што видје*. А код Михеја је речено: *Ријеч Господња која дође Михеју Моресећанину за времена Јоатама, Ахаза и Језекије, царева Јудинијех, што видје за Самарију и за Јерусалим* (уп.: Мих 1, 1). И *Ријеч Господња која дође Јоилу сину Фатуилову* (Јоил 1, 1). *Дође Ријеч Господња Јони* (Јон 1, 1). И *Ријеч Господња која дође Софонији сину Хусија сина Годолије сина Амарије сина Језекијина, за времена Јосије сина Амонова, цара Јудина* (Соф 1, 1). А код Агеја се на особен начин изражавају ознака времена и примање речи, јер је речено: *друге године цара Дарија шестог мјесеца првога дана дође ријеч Господња преко (руке) Агеја пророка* (Аг 1, 1). Међутим, мени се чини да је израз *преко руке* истозначан код других коришћеној речи *бреме* (то λημμα). И код Захарије: *осмог мјесеца друге године Даријеве, дође ријеч Господња пророку Захарији сину Варахије сина Идова* (Зах 1, 1).

За времена Озије, Јоатама, Ахаза и Језекије. Назнака о времену је била неопходна да би свако видео пре колико времена се предсказало и кроз колико времена се испунило, и разумео да је при увећавању немоћи преизобиловала Божија брига. Скоро већина Пророка је живела у приближно исто време. Осија је живео у време Озије и Јероваама; Михеј у дане Јоатама и Ахаза; Софонија у дане Јосије, сина Амонова. А неки међу Пророцима писали су пророчан-

ства без назначавања времена, други су означавали царевање варвара, као више познатих у то време по својој сили. Агеј и Захарија, Авдија и Наум, Авакум, Јона и Малахија нису помињали време. А многи од Пророка нису помињали ни име оца. Можда су они који су потицали од знаменитих отаца могли кроз то привући више пажње, зато што се више верује познатим људима, док су они који су потицали од незнатних родитеља прећуткивали о њима. При томе, отац Исајијин није онај Амос који је од дванаест мањих Пророка, јер и навођење имена није једнако и означавано њима није једно исто. Једно се изговара са јачим, а друго са слабијим нагласком. Такође и значења су различита: име оца Исаије и својство ове речи означава чврстину, тежину и снагу, а именом Пророка се изражава сурова реч.

Чини се да је пре Исајиног пророштва било Осијино, сходно реченоме: *Кад Господ поче говорити Осији* (Ос 1, 2). Још је потребно знати, да се онај горе поменути Озија називао и Азарија. У Првој књизи Паралипоменон он је назван Озија, а у Другој књизи Царства Азарија, и при томе сином истог оца и исте мајке, то јест мајке Халије и оца Амасије, и наведено је исто време царевања – 52 године. При Озији су пророковали Исаија, Осија и Амос. Међутим, пошто *Господ поче говорити Осији*, није ли онда он први почео пророковати? И уколико је Амос пророковао *двје године прије труса*, онда није ли то пре виђења Исајиног, у коме се каже: *и задрмаше се прагови на вратима* (Ис 6, 4)?

Стих 2. Чујте, небеса и слушај, земљо, јер Господ говори. Пошто је пророштво било упућено роду лукавом и није налазило слушаоце међу људима, онда Пророк говори небу и земљи. При овим истим сведоцима је дат и закон, као што каже Мојсије: *свједочим вам данас небом и земљом* (Понз 4, 26), и још: *Слушај, небо, говорићу; и земља нека чује говор уста мојих* (32, 1). Такође, доликовало је да се употребљени сведоци при давању закона призову и при разобличавању за нарушавање закона. Јер је речено: *скупите к мени све старјешине од племена својих и управитеље своје да им кажем да чују ријечи ове и да им засвједочим небом и земљом* (31, 28). Интересантно је то што је реч код Исаије у супротном поретку са песмом Мојсијевом, јер је тамо речено: *слушај, небо* или: *слушај, небо и нека чује земља*; а овде: *чујте, небеса, и слушај, земљо*. Када народ расуђује узвишено и не одступа од Бога, тада Пророк призива небо као нешто блиско и моли га да прими речи у своје уши – такво је значење речи *чујте*. А када се народ удаљио од небеског, Пророк говори небу као нечему далеком: *слушај, небо*. Исто се може разумети и о земљи. Зато Мојсије, услед напредовања народа, као да има небо близу себе, каже: *вонми* (пази), или по другим тумачима: *внуши, небо* (слушај, небо). А Исаија, пошто је народ пребивао у гресима и мислио на земаљско, заповеда земљи, као нечему што се налази близу њега, да прими у своје уши реч, јер ово значи реч *слушати* (внушити). Или су кроз промену имена небом названи

обитавајући на небу, као што се градом називају они који живе у њему, а земљом – сви пребивајући на њој; у овом случају не добијамо из речи Пророка повод да сматрамо небо и земљу оличенима. Тако се и престолом Божијим назива небо, зато што Наднебесне Силе имају непоколебиво познање Бога. Тако се и земља назива подножјем, зато што су људи који живе на њој, једва способни да сместе у себе и најмање познање о Богу. Зато је и речено: *Мудар човек је престо* (обитавалиште, седиште) *благоразумности* (Пр 12, 23); а престо непоштења – жена која мрзи истину. Као што је човек благоразуман и мудар престо познања, тако онај који је схватио оно највише у реченоме о Богу представља престо Божији.

Јер Господ говори. Страшно је бити непажљив према речима Божијим.

Синове родих и подигох, а они се одвергоше Мене. Какво

човекољубље! Господ улази у суд да би доказавши Своја права, узвратио по заслугама. *Синове родих и подигох.* Човек је састављен од душе и тела; тело је узето од земље, а душа је небеска. Дакле, пошто је код човека сродство и са једним и са другим, онда Бог разобличава грех у ономе што је више од свега својствено човеку. *Синове родих и подигох.* Рођење може бити двојако. Једно је образовање по Богу, савршавано делима и примањем догмата: тако, Павле рађа проповедањем јеванђеља, састрадава палима и преображава их, обнављајући их у побожности. Друго рођење је ступање у живот, као на пример: *то је постање неба и земље, кад Господ Бог створи небо и земљу* (Пост 2, 4). Зато им Бог указује на оба рођења и укорава их, што будући приведени из ничега у постојање по образу Божијем (јер ово значи *родити и подићи*) нису заблагодарили Творцу и уподобили Му се као Оцу, него окренувши се према рђавом, одбацили су Бога и за свог оца изабрали ђавола. *Сваки који твори грјех, од ђавола је* (уп.: 1 Јн 3, 8). И Господ говори лукавима: *вама је отац ђаво* (Јн 8, 44). Велики је грех – бити син, добити телесно рођење и показати се незахвалним према родитељу, али је страшне мржње достојан онај које узвишен тако да је постао причасник небеског, и при свему томе не остаје у љубави према добротинитељу.

Стих 3. Во познаје господара својега и магарац јасле господара својега, а Израилъ Мене не позна, народ мој не разумије. Са волом и магарцем упоређује се онај који је одбацио Бога, зато што и *човек у ча-*

сти будући, не разумједе, изједначи се са стоком неразумном (Пс 48, 13). А такви су они који не живе по разуму, него су по страстима и по неразумности увучени у скотоподобан живот. Пророк је узео за поређење две животиње домаће и познате, да би застидео нас који смо неразумнији и према свом Творцу не показујемо чак ни такву добру наклоност какву видимо на бесловесним створовима. Јер и во, који нам је дат за сарадника у земљорадњи, познаје глас онога који га храни и који му обично доноси храну. А магарац сам налази стазу ка уобичајеним местима одмора. Зато ако је код бесловесних таква навика према онима, који се брину о њима, онда у каквој тек мери захтева љубав према Богу разумна природа? Обрати пажњу да се вољу приписује већа разумност него магарцу. Јер један *познаје* самог *господара*, а други – само *јасле*. А овиме показује реч, да је магарац – прождрљива животиња, зна само место задовољства, а во има неко знање чак о добром и корисном. Пошто се ове животиње разликују

међу собом, у Поновљеним законима је забрањено да се оре са волом и магарцем заједно (уп. Понз 22, 10), то јест усрдног и трудољубивог у души не би требало упрезати са сластољубивим и страсним. Јер не *брине се Бог за волове, јер се ради нас написа* (уп.: 1 Кор 9, 9-10). Међутим, на другом месту во и магарац су опет упрегнути. Јер *благо вама који сијете покрај сваке воде, и пуштате волове и магарце* (Ис 32, 20), то јест блажен је ко поучном речју подстиче душу на трудољубље и лечи њено сластољубље. Јер као што је магарац теглећа животиња, тако се и страсна сила душе оптерећује теретом греха.

Во познаје господара својега... а Израилъ Мене не позна, Творца свога. И *магарац* познаје *јасле господара својега*, а Израилъ Ме не разумеде. Јасли је много, али се магарац не вара у погледу јасала, које припадају његовом господару. Међутим, Бог је један, а незахвални народ лута траговима богова који не постоје. *Људи Моји не разумјеше* – Мене, објављеног небом, указиваног земљом и морем, откриваног сунцем, месецом, звездама и свим тварима. Управо сликом вола је представљен Израилъ, а сликом магарца – прост народ. Јер каква је разлика између вола и магарца, таква је и између Израилъа (што у преводу значи *онај који види Бога*) и тзв. простог народа.

Стих 4. Да грјешна народа! људи огрезлих у безакоњу! сјемена зликовачког, синова покваренијех! Речи *народ* и *људи* се на многим местима Писма употребљавају заједно. На пример: *У мноштву је народа слава цару, а кад нестаје људство, пропаст је*

владаоцу (Пр 14, 28). И још: *зашто се узбунише народи и људи (племена) смислише залудне ствари?* (Пс 2, 1). Започиње о онима који су постали грешан народ, а по умножавању зла постали су људи, испуњени безакоњем. И започевши тако што су постали семеном зликовачким, дошли су до тога да су постали синови покварени. Јер као што напредовање у врлини нараста од мањег до већег, тако и ширење порока, започињући од безначајног, долази до неисцељивог. А између семена и синова постоји тесна веза по самој природи ствари. Јер поничући из семена, постају синови не само у телесном рођењу, него и у душевном одрастању, када примивши поуке од семена учења достижу до уподобљивања учитељима и зато се називају синовима – или синовима Царства, ако се примивши спасоносна семена усваршавају саобразно њима, или синовима геене, ако услед рђавих поука припремају себи пропаст. Међутим, велика је осуда назвати читав народ грешним, тако да у њему нема човека који би чинио добро, и назвати људе огрезлим у гресима, тако да они чине све врсте безакоња и у њима се откривају чак супротни један другоме пороци, као што је речено: *њих који су испуњени сваке неправде* (Рм 1, 29), и још: *јер зријесима Аморејским још није крај* (Пост 15, 16), и као што је рекао Спаситељ: *испуните и ви мјеру отаца ваших* (Мт 23, 32).

Сјеме зликовачко. Кукољи посејани од ђавола међу чисту пшеницу, доспевши до пуног узраста постају безакони син, који је син пропасти и син геене. Зато се и сматрају достојним суза они који су, уместо да буду синови Вишњег, постали безакони (покварени) синови и уместо тога да остану у божанском рођењу, постадоше *сјеме зликовачко* (лукавое – по слов. преводу). А поврх овога лукавство, када се обрати у навик, постаје пагубно за оне који га имају у себи, јер је оно у крајњој мери несагласно и самим собом.

Оставише Господа, презреше свеца Израљева, одступише натраг. Који је доказ злобе јачи од остављања Доброга! И која мера лукавства (зла) ће раздражити Доброг и Кротког! За исто се окривљују Јудеји и код Јеремије: *Оставише Мене, извор воде живе* (Јер 2, 13). А по мери остављања, сваки себи припрема меру гнева у дан суда. *Одступише натраг.* Ово је додао Теодотион, као тумачење на реч *оставити*, то јест одвратити се од Бога кроз отпадање у рђаво (зло). Јер као што онај који напредује у врлини иде *напред*, тако онај који грешни одступа назад, удаљавајући се од Господа и кроз то погубљујући себе. Јер речено је: *који удаљује себе од Тебе, пропашиће* (Пс 72, 27). Зато ћемо живети тако да прошло не буде никада боље од будућег или садашњег. Ово забрањује и Еклезијаст: *Не говори: шта је то, те су пређашњи дани били бољи од ових?* Јер не би било мудро, да за то питаш (Књ. Проповједникова, 7, 10). Јер ако су пређашњи бољи од потоњих, онда ће нам бити речено: „Узалуд сте ви толико претрпели, обративши добра дела у ништа потоњим нерадом.“ Јер Језекиљ каже: *Али кад би се праведник одвратио од правде своје и чинио неправду, и радио све гадости које чини безбожник, хоће ли он живјети? Праведна дјела његова, која је учинио, неће се споменути; за безакоње своје које учини и за зријех свој који зријеш, погинуће* (Јез 18, 24).

Стих 5. Што бисте још били бијени, кад се све више одмећете? Смисао ових речи је следећи: „Уразумљујући вас због грехова ваших, кажњавао сам вас бичем. А пошто се нисте покајали, већ сте још више грешили, онда сам непрестано налагао на вас нове ударце, тако да сте од главе до пете у ранама.“ Онима који не греше непоправљиво, прети се речима: *посетићу палицом безакоња њихова и ранама неправде њихове* (Пс 88, 33); а непоправљивим се говори: *што бисте још били бијени?* „Иако сте доживели на себи све ударце, ви сте презрели све казне, које су вас побуђивале на поправљање (обраћење). Зато вас чека слом.“ Ово је глас доведенога до крајности, и оног који је изгубио наду у исправљање, као код Језекиља: *И намирићу гњев свој над тобом, и ревност ће се моја уклонити од тебе, и умирићу се, и нећу се више гњевити* (уп.: Јез 16, 42). Од несрећа које нам се догађају, неке нас постижу као казна за грехе, друге ради моралног поправљања у искушењима, а неке ради истребљивања непоправљивих, као што је било са фараоном. Зато Јудејцима, као непоправљивим, Пророк не прети ударцима бича, него истребљењем.

Сва је глава болесна и све срце изнемогло. Што бисте били још бијени ви, чија су тела и душе покривене ранама и ни у чему се не исправљате, већ сва глава болује и све срце је изнемогло (ожалостићено)? Без сумње, овде Пророк не подразумева под главом телесни уд, то јест није се само у једној глави настанила болест, него је речено *сва глава* (всякая глава – у словенском преводу), уместо *сваки човек*, сходно значењу које овој речи даје Писмо. На пример: *избројте сав збор синова Израљевих по породицама њиховијем и по домовима отаца њиховијех и по именима њиховијем све мушкиње, главу по главу* (уп.: Бр 1, 2, 20).

(наставка у наредном броју)

(Наслов изворника: Свт. Василиј Великиј: *Толкование на книгу пророка Исаиш*, изд. Московског подворья Свято - Троицкой Сергиевой Лавры, Москва 2002)

превео Небојша Ђосовић

ПРОТОПРЕЗВИТЕР ЈОВАН МАЈЕНДОРФ

Из књиге *Православно богословље на размеђу столећа* (у припреми за штампу издавачке делатности Епархије шумадијске) доносимо поглавље о једном од најистакнутијих теолога двадесетог века – протојереју Јовану Мајендорфу

а оцем Јованом Мајендорфом први пут сам се срео 1988. године у Лењинграду, на научно-теолошкој конференцији посвећеној хиљадугодишњици покрштавања Русије. То је било време када је Руска Православна Црква тек почињала да излази из гета у коме је пребивала током седамдесет година.

Значајно је било сâмо појављивање на конференцији оца Јована. За време Брежњева није могао да дође у Русију, пошто је био на „црном списку“ оних који су подржавали Солжењицина, Регелсона и друге „непријатеље совјетског народа“. Од првих минута разговора отац Јован ме је поразио не само ученошћу, ерудицијом и јасноћом мисли, већ и истинским хришћанским смирењем, крајњом скромношћу и једноставношћу. Он ни са ким није говорио с висине, увек је испољавао потпуно занимање и уважавање према саговорнику. Имао је велики смисао за хумор и разговор са њим био је ванредно интересантан.

Други пут смо се срели на Међународном конгресу византолога, који је организован у Москви, у августу 1991. године, у жеку „пуча“. Отац Јован је са великим интересовањем пратио догађаје који су се

(Керн), о коме се изражавао са топлином као о човеку који је представљао идеал ученог православног монаха; отац Јован је управо од њега наследио интересовање за патристику, црквену историју и литургику; управо захваљујући њему, отац Јован је почео да се бави богословљем светог Григорија Паламе и византијским исихазмом XIV века. Други професор Свето-Сергијевског института, који је имао велики утицај на оца Јована био је протојереј Георгије Флоровски: „Ја сам апсолутни и готово безусловни ученик оца Георгија Флоровског“, говорио је отац Јован.¹ Надахнут примером Флоровског, следећи свог другог оца Александра Шмемана, отишао је из Француске у Америку, где је обојици било суђено да постану наследници Флоровског на дужности ректора Свето-Владимирске богословије.

Чешћа од других тема разговора с оцем Јованом био је препород богословске науке у Русији. Он је имао велике наде у млада поколења православних научника, којих се доста у то време појавило. Али, истицао је да препород руске теолошке науке нису у стању да начине издвојене личности. За то је потребан заједнички труд многих теолога који морају радити јединствено и солидарно један са другим: „Овде, у Русији“, говорио је, „срећем много младих људи који горе од жеље да свој живот посвете богословљу, превођењу дела Светих Отаца, духовном раду у корист Цркве. Али, сви они раде раштркано, свако сам

за себе. Научите се да радите заједно. Помозите један другом, иначе нећете моћи да поднесете тај титански посао који је неопходан за препород Русије.“

Приликом једног од наших сусрета отац Јован је с радошћу говорио о великим могућностима које се отварају пред православним пастирима у данашњој Русији, важности проучавања светоотачког наслеђа, неопходности ширења међухришћанских контаката, узајамним односима између православца и неправославних. Дугогодишњи учесник екуменистичких покрета, отац Јован је добро познавао ту проблематику. Сматрао је да је Православној Цркви неопходно да

тада одвијали на руској политичкој сцени; са великим одушевљењем прихватио је знаке скорог слома комунистичког режима. Био је препун наде да ће се живот у Русији након пада старог политичког устројства изменити набоље, да ће настати изворни духовни препород на чијем ће челу стајати Црква.

Једног од тих незаборавних августовских дана 1991. године позвао сам оца Јована у госте. Током вечере причао је о својим прецима, о детињству у „руском Паризу“, делио је са нама сећања на професоре Свето-Сергијевског богословског института. Посебан утицај на њега имао је архимандрит Кипријан

пуноправно учествује у екуменском покрету, пошто је то неодвојиви део мисије сведочења, коју је њој дао Сам Бог. Истовремено је истицао да никакви компромиси са савешћу православнима нису допустиви: учешће у дијалогу са неправославнима могуће је само на темељу оданости сопственом предању које проистиче из периода Древне Неподељене Цркве.

Последњи пут видео сам се са оцем Јованом месец дана пре његове смрти. Тада ништа није наговештавало брзи крај. Отац Јован је био бодар, весео, пун планова за будућност. Говорио је о томе да ће, ослободивши се административних обавеза и дужности ректора Свето-Владимирске богословије, моћи више времена да посвети научном раду, да ће успети да напише оне књиге и радове о којима је током много година размишљао. Полагао је наду и у теснију везу са Русијом, маштао о томе да ће регуларно путовати и одржавати предавања у духовним школама и универзитетима. На жалост, тим плановима није било суђено да се реализују.

Јован Теофилович Мајендорф родио се 17. фебруара 1926. године у Нејли на Сени, предграђу Париза. Његови преци припадали су древној лози остзејских барона који су се из Швајцарске преселили у Естонију у допетровско време, а руско држављанство добили су за време Петра I. Јованови родитељи су, заједно са старијом децом, најпре емигрирали у Финску, затим кроз Данску до Француске. Отац је постао сликар-портретиста и издржавао је породицу. У породици су говорили само руски; до седме године Јован није знао други језик. Пошао је у француску школу, а сваког четвртка похађао је руску православну парохијску школу. Постао је чтец и ипођакон за време митрополита Евлогија (Георгијевског), око кога су се окупљали православни руски емигранти који су сачували духовну везу са Мајком Црквом.

Отац Јован је одрастао у „руском Паризу“. Тридесетих година у Паризу су излазиле две дневне новине на руском језику, било је руских школа, конзерваторија, богословски институт, гимназија, кадетски корпус, 25 цркава. Руска емиграција живела је у нади да ће се вратити у Русију. У Свето-

Сергијевском православном богословском институту био је сконцентрисан цвет руске богословске мисли; институтски професори штампали су радове у журналу „Пут“ који је издавао Н. Берђајев; потом су организовали своју публикацију „Православна мисао“. Јован Мајендорф се још од детињства заинтересовао за класичне језике, а проучавао је историју Византије и патрологију. По завршетку школе ступио је на Париски универзитет (Сорбону), а истовремено се школовао и на Свето-Сергијевском институту. Постепено је у њему јачала жеља да живот посвети служењу Цркви и православној теологији.

Јован Мајендорф је 1949. године завршио Свето-Сергијевски теолошки институт, а затим и Сорбону, где му је 1959. године додељена докторска титула за дисертацију

о теологији Григорија Паламе. Постављен је на институту за професора црквене историје. Тих година редовно објављује у „Православној мисли“ радове посвећене еклисиолошким проблемима. На њега је велики утицај имала „евхаристијска еклисиологија“ оца Николаја Афанасјева. У то време отпочиње његово активно учешће у екуменистичком покрету.

Крајем педесетих година живот православног Париза, по речима оца Јована, постаје „некако безнадежан“. Представници првог таласа емиграције умирали су један за другим; млађа поколења су се асимилувала и постепено губила национални дух. Дошло је време да се размишља о даљој судбини Православља ван Русије: може ли се његова будућност везати за умирућу руску емиграцију или треба тражити нове могућности. Руски теолози и пастири кренули су у Америку. Први је отишао отац Георгије Флоровски, потом отац Александар Шмеман и професор С. Верховенски. За њима, убрзо након рукополагања у чин свештеника 1958. године (рукоположење је извршено на дан сећања на светог Григорија Паламу), у Америку је стигао и отац Јован Мајендорф где је постао професор на Свето-Владимирској богословији. Истовремено је радио и у Центру за византијска истраживања „Дамбартон Оукс“ на Харварду. Од 1967. године предавао је на Фордемском универзитету, а држао је предавања и на Колумбијском универзитету и на Уједињеној богословији. Отац Јован је био председник Православне теолошке заједнице Америке, председник Америчког патристичког удружења, члан Извршног комитета САД за византолошка истраживања, дописни члан Британске академије наука, почасни доктор неколико великих просветних установа. После смрти ректора Свето-Владимирске богословије, протопрезвитера Александра Шмемана, отац Јован 1984. године постаје његов наследник на тој дужности и руководи богословијом готово до саме смрти. Кључни посао оца Јована на месту ректора био је подизање нивоа научне припремљености богослова. Посебну пажњу поклањао је богослужењу у храму. Будући велики познавалац и љубитељ византијског иконописа, побринуо се да се богословски храм

ослика у таквом стилу. Његова омиљена фреска била је „Евхаристија“, на којој је представљен Христос Који причешћује апостоле; пред том иконом се молио док је вршио Литургију.

Отац Јован никада није прекидао духовну везу са Русијом. Ипак, тек у последњих неколико година, као ректор Свето-Владимирске богословије, добио је могућност да регуларно борави у Русији где се сусретао са свештеницима и теолозима, са научницима и представницима културне интелигенције. Држао је курсеве у духовним академијама, на универзитетима, проповедао је у храмовима, наступао на телевизији. Оца Јована су посебно радовали сусрети са верујућом омладином у коју је полагао нарочите наде за „од свих нас очекивани православни препород“.²

Смрт оца Јована била је неочекивана за све који су га познавали. Умро је 22. јула 1992. године, у напону снаге, препун планова за будућност. Отац Јован је умро неколико дана пошто је, после убрзаног погоршања здравственог стања, позвао лекара који је констатовао рак панкреаса. Последњих дана живота отац Јован се свакодневно причешћивао; очи саме смрти над њим је обављена света тајна јелеосвећења. У болници Деве Марије посетили су га његови најближи сарадници – предавачи и свештенослужитељи Свето-Владимирске богословије.

Умро је једног топлог летњег дана. Последње што је рекао било је: „Eucharistic icon“ („Икона Евхаристије“). Може бити да је хтео да говори о својој љубави према Евхаристији која је за њега била

центар свега – и теологије и духовног живота. Или је пред собом видео своју омиљену фреску из олтару богословског храма, пред којом се толико молио. А може бити и да је духовним видом сагледао Небеску Евхаристију, вечну Литургију која се напрестано врши у Царству Божијем где верни који су Христу служили читавог живота постају *причасници Божанске природе*.³

Неколико кључних тема прожима читаво научно стваралаштво оца Јована Мајендорфа:

Православно предање. Наслеђе византијског исихазма

Већ у годинама учења у Свето-Сергијевском богословском институту јасно се указао предмет интересовања оца Јована – светоотачко богословље, нарочито учење светог Григорија Паламе. Том великом византијском светитељу, са чијим именом је повезано идејно утемељење теолошке доктрине исихазма, посвећено је неколико књига оца Јована: *Свети Григорије Палама и православна мистика*, *Григорије Палама. Тријаде у заштиту светих безмолвника* (текст и француски превод), *Увод у учење Григорија Паламе*. У сарадњи с оцем Јованом припремљено је прво критичко издање грчког текста светитељевих дела. На крају отац Јован публикује и специјална истраживања о исихазму и византијском богословљу уопште: *Византијски исихазам: историјски, теолошки и социјални проблеми*, *Византијско богословље*, *Живо предање*, *Византијско наслеђе у Православној Цркви*. У својим књигама отац Јован истражује православно-хришћанско мистичко предање, чије изворе види у раном египатском монаштву; основни и кључни моменти овог многовековног предања јесу: умна молитва Евагрија Понтијског, мистика срца Макарија Египатског, учење о обожењу светог Григорија Ниског и светог Максима Исповедника, учење о боговиђењу преподобног Симеона Новог Богослова, византијски исихазам од XI до XIV века, средњовековно руско монаштво, свети Серафим Саровски и свети праведни Јован Кронштатски у XIX и XX веку. Под православном мистиком (за разлику од нехришћанског или окултног мистицизма) отац Јован подразумева „објективно човеково виђење Бога“, које су досегли свети на вишим ступњевима духовног живота, целокупно придруживање човека Богу, којом приликом „Божанска светлост сија у самом телу обоженог човека“. Отац Јован нам показује на примеру светог Григорија Паламе да је истинско хришћанско богословље незамисливо без мистике: „У Паламиној теологији бескорисно би било покушавати да се одвоји лично богословље и мистика: богословски егзистенцијализам и мистика исихазма – то су два неопходна аспекта једне те исте Истине.“⁴ По мишљењу оца Јована, управо мистичко усмерење представља главну разлику источног богословског предања од западног: „У историји источног хришћанства богословље и мистичко созерцање Бога увек се налазе у тесном међуодносу и никада не

искључују једно друго. Због тога се богословље на Истоку није преобратило у сувопарну науку, док је, истовремено, западно богословље постепено попримило схоластички карактер“.⁵

ло пресудну улогу у томе да раскол добије карактер националног супротстављања византијској црквеној и политичкој власти у Египту, Сирији и Јерменији... Ове историјске околности које су створиле грешке у прошлости више не постоје... Зато је за све нас дошло време да се осврнемо уназад, на своје предање, како бисмо јасно видели аутентична питања... и како бисмо признали да се Божија истина често може изразити на различит начин без нарушавања јединства у Христу.“⁶

Хришћанско јединство

Проблем хришћанског јединства дубоко је забрињавао отац Јована током читавог његовог живота. Његова екуменистичка делатност отпочела је још у његовим студентским данима. Био је оснивач и први генерални директор „Синдесмоса“ – свесветског братства православне омладине (која у себи укључује и представнике дохалкидонске Цркве); током много година учествовао је у раду Свесветског Савета Цркава. Учешће отац Јована у екуменистичком покрету било је утемељено, с

једне стране, на строгој заштити православних догмата, а с друге – на тражењу пута ка превазилажењу постојеће поделе између хришћанских конфесија. У Паризу се руска богословска мисао сударила с инослављем лицем у лице и морала је да схвати историјски пут хришћанских Цркава, да открије суштину у којој се чувало јединство. Тих година отац Сергије Булгаков је говорио: „Цркве које чувају свештенство, иако и расцепкане, нису подељене у животу Светих Тајни. Другим речима, раздељене Цркве не силазе у дубину; у свом светотајинском животу Црква остаје једна; у крајњој мери, то се може утврдити у односима између Православља и католичанства.“⁷ Много резервисанију позицију имао је отац Георгије Флоровски који је раскол Цркве сматрао реалношћу и позивао је на јединство враћањем на веру Древне Неподељене Цркве. Његову позицију делио је и отац Јован Мајендорф, сматрајући да црквено јединство треба да се темељи на јединству вере, уз могуће разлике у њеном изражавању: „Учење о католичанству подразумева закониту могућност културне, литургијске и теолошке различитости у јединственој Христовој Цркви. Те различитости не означавају несугласице или противречја. Јединство Цркве претпоставља потпуно јединство вере, визије и љубави – једног Тела Христовог које превазилази оправдано мноштво и различитост.“⁸ По мишљењу отац Јована, православно богословље не треба да буде „источно“, у уско-конфесионалном смислу, већ универзално, католичанско, васељенско:

„Сви хришћани се налазе пред изазовом света, који је у корену расцрковљен. Том изазову треба погледати у лице... као проблему коме треба теолошко духовно

Христологија. Дијалог са дохалкидонским Црквама

У својим богословским проучавањима отац Јован је поклањао посебну пажњу христолошким проблемима. Као резултат његовог вишегодишњег истраживања у области византијске христологије настаје темељно дело *Христос у источно-хришћанској мисли*. У тој књизи, као и у другим радовима посвећеним датој теми, он истиче непролазни значај IV Васељенског Сабора (Халкидон, 451. године), на коме је формулисано учење о Божијој и човечијој природи Сина Божијег; истовремено запажа да је халкидонско одређење вере, иако је било прилично избанализовано, изазвало моћни талас раскола који се није завршио до данашњег дана. Дубоко проучивши историјску и теолошку ситуацију која је створена на Истоку у периоду Халкидона, отац Јован је дошао до закључка да христологија данашњих дохалкидонских Цркава представља продужавање и развијање христологије светог Кирила Александријског. Управо зато отац Јован постаје један од најактивнијих подржавалаца дијалога између Православне Цркве и Источно-православних (дохалкидонских) Цркава. Сматрао је неопходним повратак на разматрање тих размимоилажења у области христологије која су постала узрок поделе унутар Источне Цркве готово хиљаду и по година раније:

„У данашње време“, писао је он, „нема сумње да је насилно гушење монофизитства у Египту и другим крајевима, наметање халкидонске јерархије уз помоћ византијске полиције, делимично протеривање истински популарних вођа египатске Цркве – одигра-

расветљавање. За младе нараштаје, где год да су, није битно од које духовне генеалогije зависи тај одговор – западне, источне, византијске или латинске – само да он за њих зазвучи *истином* и *животом*. Зато: или ће православно богословље бити изворно „католичанско“... или уопште неће бити богословља.⁴⁹

Тему узајамних односа између Православља и инославља отац Јован дотиче у следећим књигама: *Православље и католичност*, *Православна Црква: јуче и данас*, *Католичност и Црква*, *Сведочанство свету*, *Визија јединства*.

Црквена историја

Отац Јован Мајендорф је био блистав и свестран познавалац црквене историје коју је на почетку предавао у Париском богословском институту, а потом у Свето-Владимирској богословији. Међу његовим црквено-историјским радовима налазе се *Уједињење царства и хришћанске поделе*, *Византија и Московска Русија*. Отац Јован је у историјској перспективи истраживао узајамне односе Цркве и државе, двоструку пажњу посветивши тешким и спорним проблемима попут папоцезаризма византијских императора и цезаропапизма римских епископа, прогону јеретика од стране православних у Јустинијановој епоси и прогону православнаца од стране иновераца и безбожника у муслиманској Турској и совјетској Русији.

Отац Јован је себе сматрао, на првом месту, црквеним историчарем, а на другом – теологом. Сматрао је да све теолошке проблеме треба посматрати у историјском контексту. Ни догмати Цркве, ни одлуке Васељенских Сабора, ни црквени канони, ни учење Светих Отаца – ништа од тога не може бити исправно схваћено ван црквено-историјског контекста: „Како би се заиста проникло у свет Светих Отаца, како би се схватила њихова размишљања, сазнало због чега су говорили баш тако а не другачије, и шта све то значи за нас који поседујемо другачији менталитет, који живимо много векова после њих, у другачијој култури – морамо да проучавамо историју.“¹⁰ Теологија оца Јована је дубоко исторична. По његовом мишљењу, садашњост се не може схватити уколико се не познаје прошлост. У његовим радовима прошлост се сједињује са садашњошћу, искуство човека XX века посматра се кроз призму светоотачког искуства, учења византијских исихаста XIV века, искуства Древне Неподелене Цркве. Може бити да је управо захваљујући тој историчности стваралаштва оца Јована, његово име ушло у историју, а његове књиге постале део ње.

превела са руског Марија Дабетић

Напомене:

Протоиерей Уоанн Мейендорф. *Православие и современный мир*. Минск, 1995. С. 53.

² Протоиерей Георгий Флоровский. *Пути русского богословия*. Париж, 1937. С. X.

³ 2Пет 1, 4.

⁴ *St Gregory Palamas and Orthodox Spirituality*. P. 173.

⁵ *St Gregory Palamas and Orthodox Spirituality*. P. 174

⁶ Протоиерей Иоанн Мейендорф. *Халкидониты и монофизиты после Халкидина*. Вестник Русского Западно-Европейского Патриаршего Экзархата № 52. Париж, 1965. С. 223.

⁷ Протоиерей Иоанн Мейендорф. *У кладезя Иаковля*. – Православие и екуменизм. Документы и материалы (1902-1998). Изд. 2-е. М., 1999. С. 131.

⁸ Протоиерей Иоанн Мейендорф. *Кафоличность Церкви*. Вестник Русского Западно-Европейского Патриаршего Экзархата № 80. Париж, 1972. С. 239.

⁹ Протоиерей Иоанн Мейендорф. *Православное богословие в современном мире*. Вестник Русского Западно-Европейского Экзархата № 67. Париж, 1969. С. 175.

¹⁰ *Введение в святоотеческое богословие*. С. 10.

КО СУ БИЛИ ФАРИСЕЈИ

Међу више пастирских тема које су свештеници Шумадијске епархије обрађивали као богословске реферате за братске састанке током Великог поста, издвајамо за читаоце Каленића одломак из рада „Фарисејство као трајно свештеничко искушење“, ђакона Александра Сенића, професора крагујевачке Богословије Светог Јована Златоустог

Врло је важно најпре одговорити на питање зашто је Господ на много места у Светом писму осуђивао фарисеје и њихово учење, односно упозоравао на штетност њихових идеја (*Чувајте се фарисејског квасца*, Матеј, 16, 6), ако се зна да су они били јудејска елита и строги чувари Мојсијевог закона? Такође, треба обазриво приступити појави да ми данас, врло често, све и свакога подводимо под категорију фарисеја и фарисејства, а у суштини мало знамо о историјском

да, на почетку владавине Хасмонејаца. Жестоко су се противили обједињењу световне и свештеничке власти у личности краља. Оно што их је издвајало од других било је потпуно придржавање закона, строгост према самом себи и неприхватање било

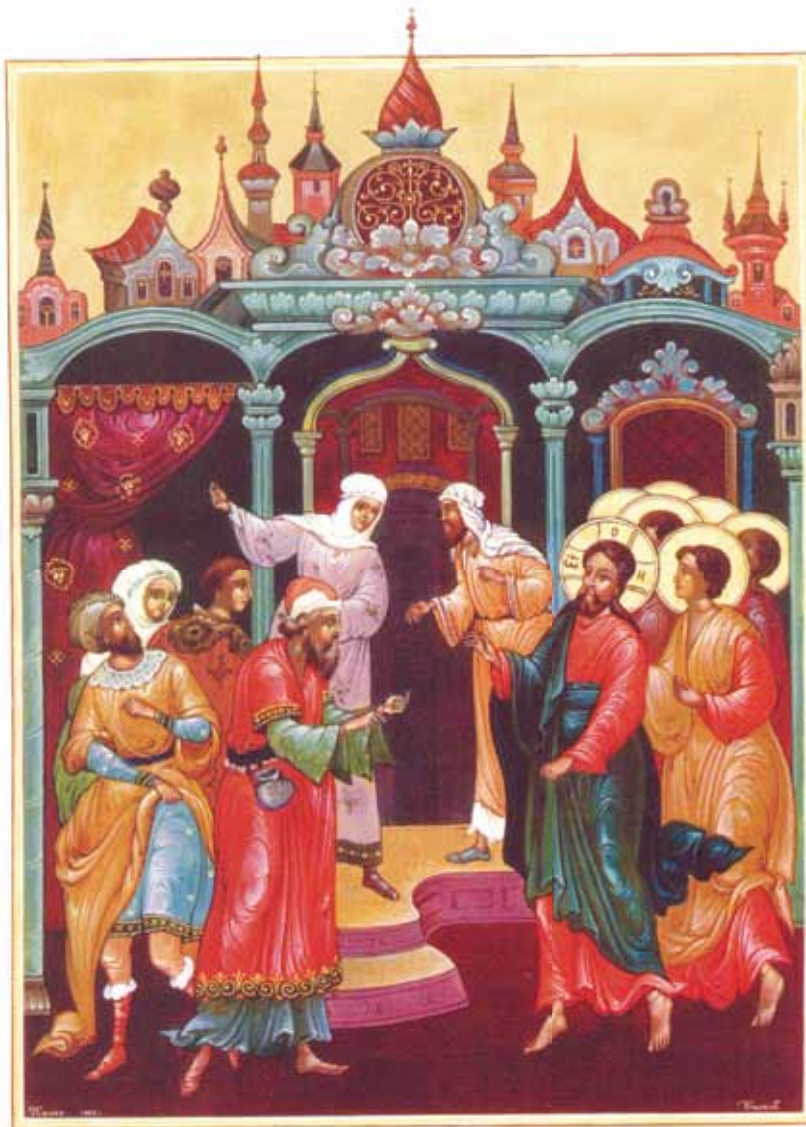

каких ком-промиса у погледу тумачења Мојсијевог закона. Због овога су брзо стекли углед међу народом и, мало по мало, постали су једна од водећих фракција, те су као веома популарни ушли у Синедрион и презели већину од садудеја, конзервативне аристократије која се залагала за status quo у јеврејском друштву.

Претпоставља се да је ова странка организована нешто пре Макавејског устанка. Макавејци су се најпре ослањали на фарисеје, но касније су их напустили. У време земаљског деловања Господа Исуса Христа, број припадника фарисејске странке није прелазео шест хиљада чланова. Иако нико од њих није био на свештеничком положају, фарисеји су били стварно побожни и правоверни део народа, веровали су у постојање духовног света (добрих и злих анђела), у загробни живот, а од садудеја су се разликовали веровањем у васкресење мртвих (Дела апостолска, 23, 8).

Фарисеји су постили два пута недељно и по највећој врућини нису ништа окушали до заласка сунца. Када би се упрљали, следило би ритуално прање руку и нека врста карантина. Отуда је и потекао обичај да се руке имају прати два пута у току једнога дана пре почетка молитве. Молитве су им биле дуге, али обавезно пред народом, да их људи виде. Дешавало се веома често да су своју имовину заветовали храму, а да су при томе заборављали на основну дужност старања о својим родитељима.

Заиста, имамо доста примера у Светом Писму где су фарисеји указивали Исусу поштовање и пажњу. Више пута читамо како су Га фарисеји позивали у дом и да је ишао к њима, као и код цариника. Можда је разлог њиховог позивања био да тајно познају истину, а по речима Јована Богослова: *многи од ста-*

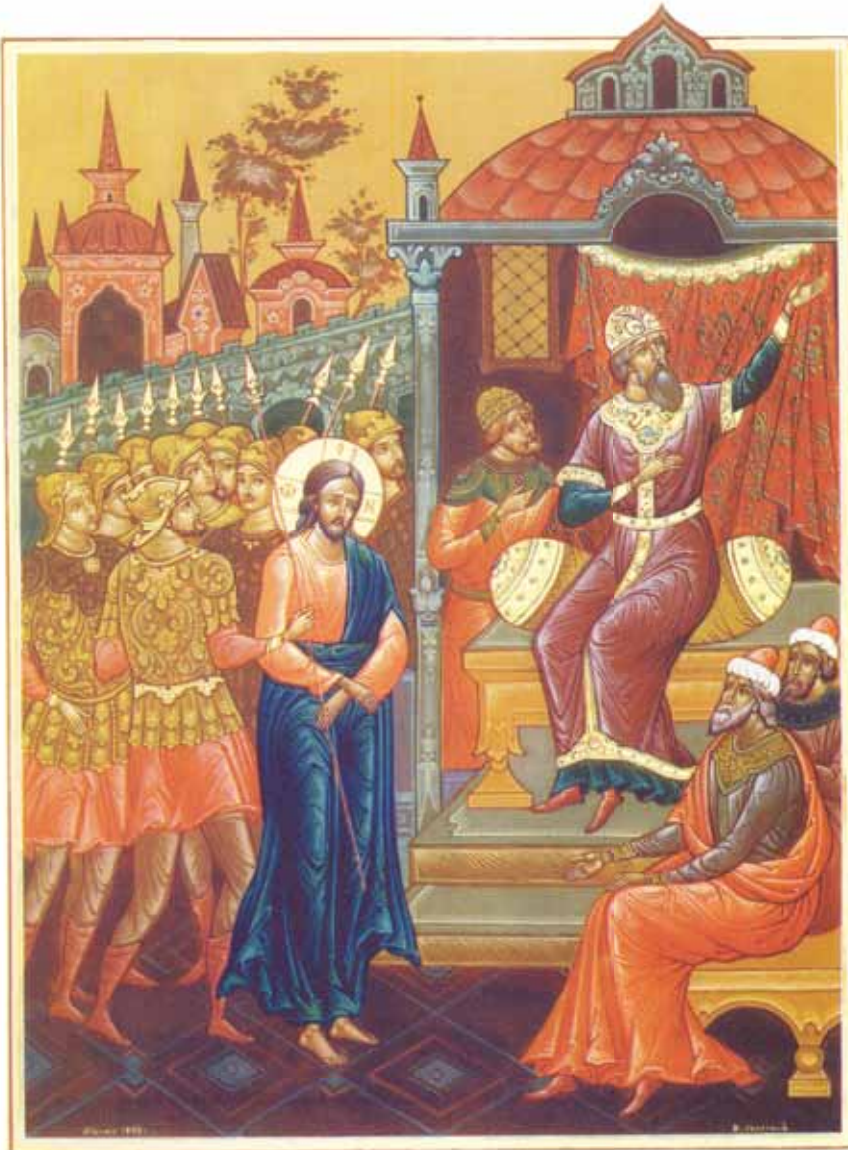

развоју фарисејске странке и нужности појављивања ове фракције у тешким временима за јудејски народ.

Фарисеји (грчки *Φαρισαῖος*, долази од јеврејског *perashim* односно арамејског *perushajji*, што значи *издвојени, одвојени*) су припадници јеврејског политичког покрета који је настао у II веку пре Госпо-

решина вероваше у Њега (Јован, 12, 42). Међу оним фарисејима који су познали истину били су Гамалило, Никодим и највећи хришћански проповедник, Свети апостол Павле.

Ревност у проналажењу многобожаца гонила је фарисеје да *проходе море и копно*, да би добили следбенике (Матеј, 23, 15). Тиме су припремали терен за проповед Јеванђеља, јер из историје Цркве видимо

да су апостоли, када би пошли на проповед, најпре налазили прозелитске општине, које су биле упознате са фарисејским учењем о духовном свету и што је најважније, о Васкрсењу. Ово је давало могућност апостолима да присутнима изложе ново учење. Дакле, фарисеји су индиректно, а не својом вољом, утицали на ширење хришћанске науке.

Издвојени или фарисеји, себе су поставили као штит од негативног спољашњег утицаја на јеврејски народ у тешким временима Вавилонског ропства. Такође, интересантан је феномен да је фарисејска странка једина опстала и после пада Јерусалима под Римљане, око 70. године, у време императора Васпазијана и Тита.

(...)

Сагледавши у кратким цртама историјски развој фарисејске науке, фарисејског деловања кроз историју, можемо се вратити на оно што Господ говори фарисејима да бисмо на основу јеванђељских казивања уочили све нагативности које могу штетно деловати у Цркви и код свештенослужитеља.

За представљање лика фарисеја послужиће нам зачало из Лукиног јеванђеља, познато под називом прича о *митару и фарисеју* (Лука, 18, 10-14). Управо тај одељак је Црква узела као општи модел приказивања фарисејског начина размишљања. Разумевању фарисејског модела понашања посебно доприноси разумевање њихове молитве у храму.

Храм је код Јевреја био знак Божије присутности међу људима. На тај знак Божијег дејства, он је давао одговор који се састојао од култа са приношењем жртва у којем је молитва била најважнији чин. Фарисеј се мољаше у себи овако: *Боже, хвала ти што нисам као остали људи: грабежљивци, неправедници, прељубници или као овај цариник*. Таква молитва, која је била дуга, по фарисејском обичају, не ствара уобичајену релацију са Богом, него остаје усредсређена на самог молитеља. Устима фарисеј у молитви исповеда Бога, али срцем Га одбацује, јер одбацује људе око себе, те иконе Божије.

Фарисеј најпре захваљује што није као остали људи, па каже – *као грабљивци*. Господ управо у Јеванђељу по Луки (11, 39) карактерише фарисеје као највеће грабљивце па каже: *Сад ви фарисеји споља чистите чашу и здјелу, а изнутра сте пуни грабежа и злобе*. То значи да је њихова суштина пуна „грабежа“, те да су неспремни да изађу из себе и помогну онима који их за помоћ моле, него остају затворени унутра. Фарисеј додаје свом мољењу и *као неправедници*. Фарисеји су себе представљали праведним пред људима, али им сам Господ каже: *Ви сте они који се правите*

праведни пред људима, али Бог зна срца ваша; јер што је људима високо, гадост је пред Богом (Лука, 16, 15). На више места Господ се обраћа фарисејима као неправедницима, јер Бог познаје њихова срца. Оно чиме су се они хвалили пред људима за Бога је било неприхватљиво и тако су себе сврстали у ред неправедника. У свом даљем молитвословљу фарисеј додаје – *као прељубник*. Седма Божија заповест гласи: *Не чини прељубе*. Господ ову заповест фарисејима тумачи тако што каже: *Ко год отпусти своју жену па се ожени дргом чини прељубу* (Лука, 16, 18). Имајући у виду да је у читавом Јудејству, па и код фарисеја, постојала пракса отпуштања жена и постепеног преласка у полигамију, по том обичају и фарисеји су били прељубници. У наставку молитве,

фарисеј каже – као овај цариник. Међутим, цариници и грешници су били и они са којима се Господ дружио. Они су долазили да слушају Господа, због чега су фарисеји негодовали зато што су, по њима, цариници били грешници. Цариници су дали Богу за право да су грешни, али су и прихватили вољу Божију и крштени су се од Јована Крститеља. Фарисеји, насупрот њима, одбили су вољу Божију која се над њима требала извршити, не допустивши да их Јован крсти. Уосталом, Христов став према обележенима ранама свакога греха јесте мирољубив и крајње љубазан, док је Његов став према лицемерима (фарисејима), борбен, жесток и бескомпромисан.

Фарисеј у свој молитви, у другом делу, говори да пости два дана у недељи. Фарисеји су заиста постили два пута недељено, понедељком и четвртком, као спомен на обешчашћење Јерусалимскога храма у време Антиоха IV Епифана око 167. године пре Христа. Они су, по свом обичају, замерили Господу што Његови ученици не посте. У контексту расправе о посту, Христос упозорава да сватови не могу постити док је женик са њима и да ће то чинити кад им женик буде отет (Лука, 5, 34-35). И када је женик уграбљен, апостоли су постили. А постило се и у антиохијској Цркви да би им проговорио Дух о послању апостола Павла и Варнаве пре поласка на прво мисионарско путовање (Дела апостолска, 13, 2-3).

Господ изобличава овакав начин фарисејског поста, говорећи: *А кад постите, не будите суморни као лицемери; јер они натмуре лица своја да се покажу људима како посте. Заиста вам кажем примили су плату своју* (Матеј, 6, 16). Тај фарисејски пост помиње се и у *Учењу дванесторице апостола*, где се каже: „А постови ваши нека не буду са лицемерима (фарисејима). Јер они посте понедељак и четвртак у седмици, а ви постите у среду и петак.“ Због таквог поста, Црква је у седмици која следи иза Недеље митара и фарисеја укинула пост у среду и петак, да би показала да је фарисејски пост пред Богом ништаван.

Након хвалисања о редовном држању поста два пута седмично, фарисеј наставља са личним хвалоспевом о томе да *даје десетину* од свега што стекне. Фарисејски фанатизам можда се најбоље може разумети у давању пореза. Наиме, давали су десетак и од најбезначајнијих производа. О таквом начину давања десетка, фарисејима је говорио Господ: *Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемјери, што дајете десетак од метвице и од копра, и од кима, а оставите што је претежније у Закону: правду и милост и вјеру; а ово је ваљало чинити и не остављати. Вођи слијепи, који оцијеђујете комарца, а камилу прождирете* (Матеј, 23, 23-24). Фарисеј давањем десетка жели да се покаже пред људима као човек који ће строгим измирењем пореза стећи благо на небу. Из *Дела апостолских* видимо да је и Симон Маг мислио да ће новцем стећи дар Божији – Духа Светога, али дар Божији и вечни живот на небу не стиче се новцем и десетком него непрестаним ходом за Спаситељем. У исто време, кроз давање десетка на овакав начин, фарисеји су били и среброљубци, јер је њихово срце

управо тамо где је и благо њихово. Своју веру и наду и своју побожност, на крају крајева, мере количином новца који прилажу у храм.

Из овог другог дела приче о митару и фарисеју види се да су фарисеји били затровани отровом за кога нису могли да пронађу противотров. Они у своме срцу нису имали љубави и сва своја дела увек су чинили искључиво – *да их виде људи* (Матеј, 23, 5). Тиме се показује да је свеукупно деловање фарисеја прожето лицемерјем које се рађа из сујете, то јест од тражења похвала и славе код људи. Својим „успесима“, фарисеј храни сујету.

У овој јеванђељској причи, веома је битно уочити и место на којем стоји фарисеј у храму. Јевеђелист каже да фарисеј *стоји напред*, док митар *стојаше издалека*. Већ смо поменули да је код Јевреја храм престављао место Божијег присуства. Управо у том стојању напред, испред свих, открива се можда и најважнија карактеристика фарисејскога лика, а то је гордост. Зашто су фарисеји били толико горди и одакле су црпели право стојања испред свих? Извор њихове гордости лежи у чврстом ставу да су они једини прави синови Аврамови, Мојсијеви (Јован, 9, 28) и Божији (Јован, 9, 33-47) и да поврх тога могу да виде ствари духовним очима (Јован, 9, 40-41).

Из ове приче видимо да се фарисеј хвали изузетним врлинама и казује Богу о себи самом, и хвалећи себе, верује да велича Бога. У ствари, фарисеј не гледа у Бога, већ само у себе, њему на крају крајева, Бог и није потребан, јер баш све ради исправно. Ту суштински нема правога односа са Богом Који је ту само површно важан, јер је фарисеју довољно његово сопствено деловање. Такав човек оправдава самог себе. На другој страни, у истој причи, лик цариника (митра) као грешника има само две основне особине, а то су: да је митар свестан, пре свега, своје грешности и да се предаје вољи Божијој, коју би могли схватити и као милост Божију. И поред цариникове грешности, он по Божијим речима, отиде кући оправдан.

Својим особинама и учењем фарисеји су практично затварали пут свима који су још у Старом Завету тражили искрени пут ка Богу. Фарисеји сматрају да је спасење резервисано само за чисте и одабране, попут старијега брата у причи о блудном сину, и представљају себе као једине достојне који могу да се нађу на имању Оца. Спроводећи своје учење у народу, фарисеји су личили, по Господњим речима, на *окречене гробове* (Матеј, 23, 27).

ВОЛОНТЕРСТВО КАО ИЗРАЗ АУТЕНТИЧНОСТИ ХРИШЋАНСКЕ ВЕРЕ

Предавање одржано волонтерима добротворног фонда СПЦ Човекољубље у Крагујевцу, марта 2011. године

Друштвени контекст

Савремени друштвени контекст у коме се одвија наш живот карактеришу, између осталог, неизвесност и промене. Промене су толико брзе и обухватне да им нико и ништа не може избећи. Оне не остављају, или бар све мање остављају, могућност за дуготрајни осећај сигурности. Све се мења и све је непрестано упитно. Јучерашње сигурности су данашње неизвесности.

Овај вихор друштвених кретања који називамо постмодерном или касном или другом модерном не може да мимоиђе ни Цркву, а ни личну веру сваког од нас појединачно. Упитно је, како место тако и улога Цркве у савременом свету, али и аутентичност наше личне вере. Вера и Хришћанство нису више једини начин тумачења света и историје као што је то било у традиционалним, предмодерним друштвима. И Хришћанство се налази на „духовном тржишту“, у све тежој и жешћој конкуренцији са другим виђењима и тумачењима (космотеоријама) човека, света, друштва и историје. Ништа се више не подразумева и све је потребно проверити и наново доказивати сопственим примером и сопственим животом.

Теолошко утемељење волонтерства

Овако описана ситуација не би, генерално, требало да плаши хришћане. Питање аутентичности је нешто што би требало да се подразумева у њиховом животу. Две заповести Христос означава као животну суштинске: љубав према Богу и љубав према ближњему (Мт 22, 36-40). О овим двама заповестима „висе“, тј. оне сумирају сав Закон и Пророке. Свети Јован Богослов нам, такође, каже да „Ако ко рече: Љубим Бога, а мрзи брата својега, лажа је; јер који не љуби брата својега кога види, како може љубити Бога, којег није видео?“ (1. Јн 4,20). У лику ближњега, у лику најмањег, препознајемо самога Христа и то постаје мера и знак аутентичности наше вере. У књизи Постања (4,9) Господ пита братоубицу Кајина: „Где ти је брат Авел?“ и добија најдемонскији од свих могућих одговора: „Не знам; зар сам ја чувар брата својега?“ Хришћани јесу чувари своје браће. То је њихово призвање – да служе Богу и ближњима, да буду добровољци, волонтери. А ово није било какво призвање, већ највише могуће – служити без очекивања надокнаде. „На дар сте добили, на дар и дајте“ (Мт 10,8). Као сарадник Божији хришћанин је одговоран за свога брата као и за збивања у свету и историји.

Подсетимо се још неких новозаветних места у којима се показује и тумачи Христова „нова заповест“ да љубимо једни друге као што је Он нас љубио (Јн 15,12):

„Да не буде тако међу вама; него који хоће да буде велики међу вама, нека вам буде служителј. И који

хоће међу вама да буде први, нека вам буде слуга“ (Мт 20, 26-27).

„А Самарјанин неки путујући дође до њега (рањеника), па кад га виде сажали му се. И приступивши зави му ране и зали уљем и вином; и посадивши га на своје кљусе, доведе га у гостионицу и постара се о њему“ (Јк 10, 33-34). Обратимо пажњу на оно што је Самарјанин урадио: виде га, сажали се, зави му ране, постара се.

„А кад им опра ноге, узео хаљине своје па опет седе за трпезу и рече им: Знате ли шта сам вам учинио? Ви ме зовете Учитељем и Господом, и право велите, јер јесам. Кад вам, дакле, опрах ноге, ја Господ и Учитељ, и ви сте дужни једни другима прати ноге. Јер сам вам дао пример да, као што ја учиних вама, и ви чините“ (Јн 13, 13-15).

Критеријум на Суду Христовом по Његовом Другом доласку ће бити, како нас извештава апостол Матеј (25, 31-46) „кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте“.

„По овоме се познају деца Божија и деца ђавоља: Сваки који не твори правду није од Бога, ни онај који не воли брата својега“ (1. Јн 3,10).

„А који има богатства овога света, и види брата својега у невољи, и затвори срце своје за њега, како онда љубав Божија борави у њему? Дечице моја, не љубимо речју ни језиком, него делом и истином“ (1. Јн 3,17-18).

„Каква је корист, браћо моја, ако ко рече да има веру а дела нема? Зар га може вера спасти? Ако ли брат или сестра голи буду, и оскудевају у свакодневној храни, и рече им који од вас: Идите с миром, грејте се, и наситите се, а не дате им што је потребно за тело, каква је корист? Тако и вера, ако нема дела, мртва је сама по себи“ (Јак 2, 14-17).

Нови облик волонтерства

Наша култура, као интегрални део европске културе, настала је на хришћанским темељима и Хришћанство је њено трајно обележје. Солидарност, љубав према ближњему итд. Основне су хришћанске вредности али и битне културалне вредности данашњег човека, тако да волонтерство није искључива привилегија хришћана већ, као вредност по себи, она постоји и у широј заједници. Волонтером би, најшире говорећи, могао да се сматра свако ко нуди сталну сарадњу у просеку не мање од 2 сата седмично или не мање од 20 дана годишње, бесплатно, некористољубиво и искључиво у интере-

су заједнице, са циљем солидарности (V. Cesareo). А волонтера широм света има много. Они негују и тиме убличују својеврсни волонтерски животни стил који би хришћанским речником могли да означимо као **етос служења**. Novum у односу на предањски етос је да он, данас, треба да представља трајно опредељење. Традиционално друштво је етос служења изражавало непосредном помоћи, милосрдним делима која су била по потреби и спорадична. Друштвена солидарност се манифестовала непосредно, кад је неком суседу, рођаку и сл. била потребна помоћ. Сетимо се нашег лепог начина изражавања друштвене солидарности у виду мобе. Овакав начин је подразумевао већу „прозирност“ личног и породичног живота, па је други, ближњи, рођак и сл. могао и без позива и молбе да види да нам је помоћ потребна. Осим тога, традиционална друштва нису познавала чињеницу друштвене промене и да је она могућа усклађеном и заједничком акцијом појединаца.

Данас је живот друкчији, мање „прозиран“, промена је подразумевајући елемент наше свакодневице и зато се показује потреба да се са спорадичног пређе на трајни однос солидарности и тако доприноси неговању општијег друштвеног етоса солидарности, што се данас сматра кључем за решавање многих напетости у друштву. Улога хришћана у овом процесу могла би бити врло значајна.

Ево како Европска повеља о волонтерству (1998) одређује, између осталог, волонтерски рад:

- делатност у интересу људи
- делатност која није мотивисана финансијским интересом
- делатност која је добровољна
- делатност која је утемељена на личној мотивацији и слободи избора
- делатност која побољшава квалитет живљења на начелима солидарности
- подстицај самоорганизовању људи при решавању проблема

Однос према корисницима

Да би наш волонтерски рад био успешан потребно је знати и разумети понешто о овој теми и из угла корисника. Циљеви волонтера су свакако племенити, а посебно волонтера хришћана. Он схвата да је љубав бесплатна и да се ни једно дело аутентичне хришћанске љубави не чини због било ког спољашњег циља. Он жели несебично и некористољубиво помоћи ближњем у потреби. Али у овом процесу не постојимо само ми, постоји и друга страна, постоји други човек у свој својој људској сложености. Корисници нису пасивна страна која само треба да прими нашу помоћ, изрази своју безграничну захвалност и задовољи нашу, често самољубиву, визију о нама самима као спаситељима. Основна замка у волонтерском раду је скривена управо у тој потреби да „спасavamo“ по сваку цену, често не водећи рачуна о кориснику као активној страни двосмерног процеса. Уколико се не изрази захвалност за наш труд, може се десити да будемо разочарани и да

се запитамо чему сав уложени напор. Заборавићемо у овом случају да и корисник не воли свој положај потребитог и да то може на разне начине да искаже, па и незахвалношћу. Тако се може десити да корисник сада постане ментални прогонитељ а досадашњи, наводни спасилац, жртва. Зато треба бити свестан да су за добар крајњи резултат одговорне обе стране али је, ипак, одговорност волонтера већа и њему служење треба да буде лек против сопствене гордости а не њен подстицај. Наше служење и даривање није само даривање нечега што ја или моја организација поседујемо, већ је то даривање мене самог. Ја морам бити присутан у оно-

ме што дарујем, ма шта да је то – време, труд или било која врста услуге која изграђује мрежу солидарности и љубави у друштву.

Неговање и ширење животног оптимизма

Свака хришћанска активност, па и добровољни рад, је оптимистичка активност. Она носи у себи, најпре, есхатолошки али и друштвени оптимизам да се нешто може урадити и да то, такође, вреди урадити. Да се одређена лоша ситуација макар мало може поправити, између осталог и мојим личним трудом и напором. Нажалост, често смо сведоци а понекад и носиоци супротног, дефетистичког става да се ништа не може променити, да је све безнадежно. Евентуалне промене могу да дођу само са „врха“ али не и организовањем и активношћу обичних људи, грађана, нас. Треба да будемо свесни тога да је овакав став последица вишедеценијског живота у тоталитарном друштву које је дозвољавало подстицаје и акције само са државног врха, изражавајући, као и

сваки тоталитарни режим, неповерење према слободи и доброј вољи људи, појединаца. То је био систем који је погодовао развоју пасивних особа и пасивног односа према друштву. Овакво стање се одразило и на Цркву која је гетоизирана и у тој борби за голи опстанак још се додатно пасивизирала. Менталитети се споро и тешко мењају али у измењеним друштвеним околностима, они не само да не помажу већ и одмажу.

Једна од вредности модерног, демократског друштва које покушавамо да изградимо и у коме сматрамо да ћемо моћи боље и хуманије да живимо, подразумева активно учешће грађана у свим аспектима друштвеног живота који се односе на опште добро. Ако се нешто уопште може променити, онда се може променити и на боље, а не само на горе.

Ово би требало да буде мотив сваког волонтерског рада, а посебно волонтера хришћана. Они имају још и додатну обавезу и додатни хришћански друштвени идеал. А то је да својим сведочењем и активношћу доприносе изградњи друштва солидарности које ће водити рачуна о малим и потребитим.

Трајна усмереност Христова, те тако и Цркве Његове и сваког појединачног хришћанина, је управо усмереност ка потребитима, сиромашнима, „малој Христовој браћи“ која пате. Тај сусрет с њима не сме бити тужан и оптерећен само проблемима. Он треба да буде оптимистичан, тј. сусрет у Васкрслем Господу који је извор сваке животне наде и радости али и солидарности да са сваким „малим“ братом поделимо хлеб свакидашњи и сами себе.

Александар Солжењицин

ИСТРАЈНОСТ

Када сам ухапшен и када сам провео две године у затворима и концентрационим логорима... прихватио сам спознају да не само да ме неће нико објављивати, већ да ме један једини написани ред може коштати живота. Без оклевања, без унутрашње расправе, постао сам део тежње свих савремених руских писаца ка истини: морам да пишем једноставно зато да све то не би било заборављено, да би будућа поколења једног дана могла сазнати за то... Док сам завршавао једно дело за другим, испрва у логорима, потом у прогонству, па затим након рехабилитације... имао сам само једну жељу: да сва та дела држим скривена, а и себе заједно са њима.

У логору, то је значило држати у памћењу више хиљада стихова... Како се приближавао крај моје осуде, био сам све сигурнији у своју способност памћења, па сам почео да пишем и учим напамет прозу – прво дијалоге, а онда мало-помало, целе густо исписане параграфе...

У логору сам научио да смишљам и пишем док марширам у колони под пратњом; наред смрзнуте степе, у ливници, усред жагора затворске бараке... Бог ме је поштедео стваралачких криза, напада очајања и немоћи. Током свих тих година које сам провео као underground писац – пет година у логору пре болести, седам година у прогонству и потом на слободи, током мог другог живота након запањујућег опоравка – моје расположење, моје психичко стање, које бих скоро могао назвати стањем егзалтиране среће, једва да се икад мењало.

ЛИТУРГИЈА – ОВДЕ И ИЗВАН

Литургија Цркве се налази на раскрсници између неба и земље, времена и вечности. Налик икони, литургијско богослужење нам допушта да назремо аспекте стварности који су далеко изван граница научно опаљивог; налик икони, Литургија дозвољава да трансцендентна светлост и истина продру у област нашег личног и црквеног искуства.

Литургију тако карактерише двоструко кретање. Путем прослављања, ми се упуштамо у путовање душе чији је крај заједница са вечним Богом. У исто време, Бог нам прилази кроз наше прослављање, како би нашем богослужењу дао садржај и смер и како би нас кроз богослужење ујединио са Собом.

Ово двоструко кретање је посебно очевидно у нашем прослављању Евхаристије или Вечере Господње. Православни хришћани Евхаристију називају „Божанственом Литургијом“, *theia liturgia*, с обзиром на то да су њен извор и коначан крај у Самом Богу, у заједници љубави у којој учествују три Личности Свете Тројице.

У византијском предању, срж Божанствене Литургије је молитва приношења која се чита одмах након „Речи Установљења“ и *Анамneze (Anamnesis)* – или Сећања – а пре *Епиклезе (Epiklesis)* или „Призива Духа Светога“ над хлебом и вином, како би они били преображени у Тело и Крв Христову. Та молитва приношења гласи: „Твоје од твојих Теби приносећи од свега и за све!“

Ове речи можда много јасније од било којих других потврђују шта Литургија значи. То је чин којим ми, са своје стране, приносимо Господу себе и читаву твар. Али овај чин такође потврђује да је све што ми можемо да принесемо Богу прво нама даровано – као дар Његове љубеће благодати и милости.

„Твоје од твојих Теби приносећи...“ Бог пружа једноставне ствари свакодневног живота које симболишу основни елементи – хлеб и вино. Када преобразимо пшеницу у хлеб и сок од грозња у вино, узимамо оно што нам је Он даровао и мењамо то у складу са Богом нам датим способностима. Узимамо оно што Бог нуди, онда са тим чинимо дело у складу са Његовом вољом, а затим то приносимо назад Њему као чин благодарења и хвале. И то чинимо зарад себе и зарад читаве Божије творевине – „од свега и за све“.

Да није места које ова једноставна молитва има, између Сећања и Призива, не би имала толи-

ки значај. Означавала би тек чињеницу да примамо сваки земаљски благослов од Бога и да то чинимо са захвалношћу.

Али ова Литургија је, да поновимо, суштинско раскршће између неба и земље. У сећању се, дакле, „сећамо“, не само прошлих догађаја („Крста, Гроба, тридневног Васкрсења, Узласка на небеса“) већ и будућих („Другог и Славног доласка“). А у Призиву, молимо Бога да учини чудо које преображава и нас и елементе – хлеб и вино – у Тело и Крв Сина Његовог. Границе времена, простора и закона физике су преброђене. Дешава се чудо. Ми, заједно са хлебом и вином, заиста постајемо Тело Христово.

„Ниспошљи Духа Твога Светога на нас и на ове предложене дарове... Да ове свете тајне буду онима који се причешћују на отрезвљење душе, на отпуштење грехова, на заједницу Духа Твога Светога, на испуњење Царства небескога...“

У Божанственој Литургији, дакле, и посебно како она достиже врхунац у евхаристијског прослављања, имамо предокус Будућег Века. Превазилазећи границе времена и простора, улазимо у присуство Божије. На тренутак прелазимо преко прага вечности, како бисмо принели себе и своје дарове Творцу свега. Заузврат примамо Хлеб Живота који нас храни и крепи, док Нови Јерусалим не сиђе посред нас, сјајни Град Божији, где се евхаристијски дарови, хлеб и вино, преображавају у Воду Живота, и где „смрти неће бити више“ (Откр. 21-22).

Изворник: John Breck, *God With Us: Critical Issues in Christian Life and Faith*, St Vladimir's Seminary Press 2003, стр. 146-148 (поглавље II.10: "Liturgy: Here and Beyond").

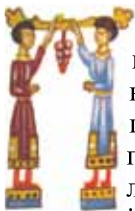
са енглеског превела Маријана Петровић

Мишел Кено

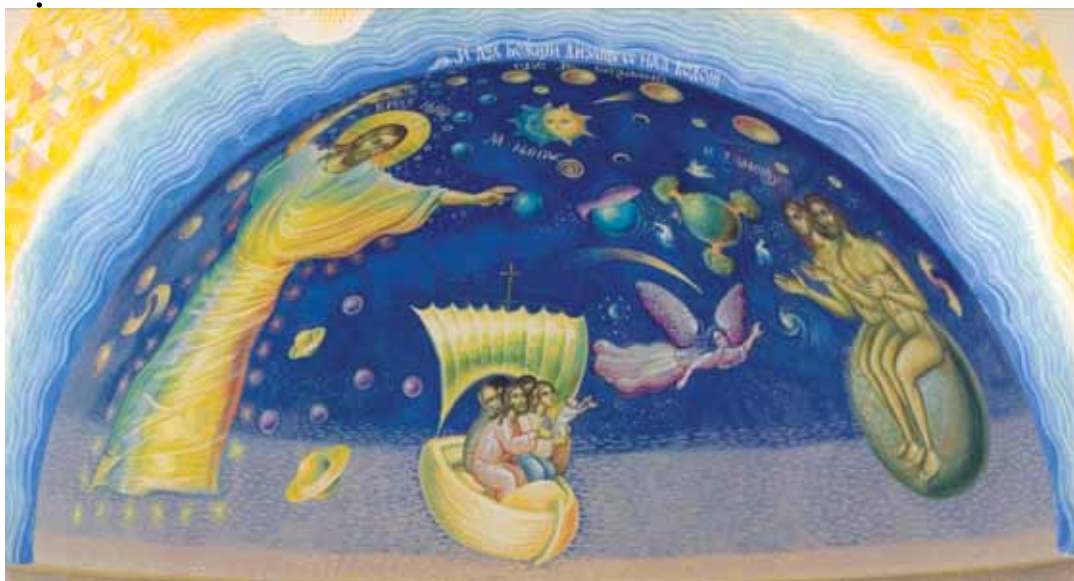
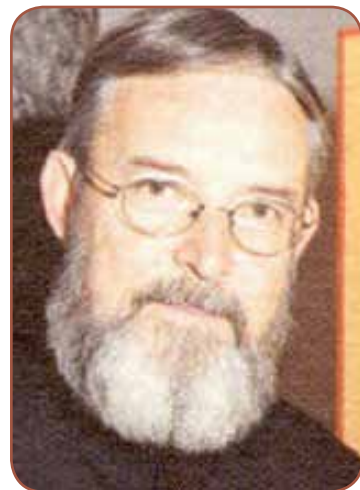
ИКОНА И КОСМОС

осматрање звезданог неба одушевљава и поставља питања. Какво место дати човеку у универзуму? Да ли место људске прашине помешане са звезданом прашином? А планета Земља? По величини је као тениска лоптица у односу на гроздове галаксија и још непознате просторе!

Скорија открића износе на видело „људски феномен“ у космосу чије границе не престају да узмичу. Празни и хладни, звездани простори изгледају непријатељски човеку који је на неки начин залутао

жава преображено стварање и даје хришћанску визију космоса прожетог Духом. *Јер сад видимо као у огледалу, у загонетки, каже свети Павле, али доћи ће време када ћемо видети лицем у Лице* (1 Кор 13, 12).

Пошто сам једног дана током пешчане олује нашао уточиште у једној пећини усред пустиње, видео сам како према мени иде неки пустињак кога нисам знао. Незабораваан сусрет! После дугог разговора, он се удаљио поздрављајући. Пре него што је нестало иза гомиле песка, он је последњи пут махнуо рукама ка мрачном небу као када је густа магла. Упркос смањеној видљивости, имао сам утисак да ме

на јединој планети која нуди – по нашем сазнању – услове за преживљавање. Али земља која човека носи и храни га, директно трпи последице његових незајажљивих жеља, што је грамзив став који доводи у опасност равнотежу на планети и преживљавање екосистема.

Однос човека са космосом зависи истовремено од слике коју он о њему прави и од слике коју прави о себи самом. Ко је он? Где иде? Какав значај дати животу и материјалном свету који га окружује? Одговор на ова суштинска питања заокупља човека: тело, душа, дух. Ако наука и нуди прву светлост, она се зауставља на границама невидљивог, безвременог и вечног.

Стојећи насупрот мистерији, Откровење нуди објашњења читања у обрнутој перспективи. Као „истински Бог и истински човек“, Исус Христос се оваплотио на Земљи где је умро и васкрсао. Инкорпорирана у Његову Личност, људска природа је Његовим Успењем узнета до Свете Тројице, и по Његовом обећању, Његов славни повратак ће обележити зору Нове земље. Као Творац и Господар космоса, Он је поново ујединио у себи небо и земљу, видљиво и невидљиво, човечанско и божанско.

Као слика невидљивог Бога Оца, космички Христос је остварење сваког човека створеног по његовој слици. Слика царства, права икона, одра-

пордорно посматра, последњим сјајним погледом који ме је испунио радешћу. Снажна успомена коју време које је прошло није избрисало! Како не размишљати о речима пророка Илије по коме Бог није био ни у ветру ни у земљотресу, ни у ватри, већ у поветарцу. Тог дана чини ми се да је био у пешчаној олуји!

Дајући скроман допринос у расправи о стању земље и кризи окружења са својим еколошким проблемима, овај рад у неколико потеза, почевши од незаобилазног прегледа текућег стања, износи један увид у теологију иконе, који укључује разне видове живота. На разочарање човека, нагриженог сопственом поткупљивошћу и поткупљивошћу околног света који је у стању распадања, икона најављује појављивање обновљеног човека, новог Неба и нове Земље.

Introduction du livre de Michel Quoist, *L'icône et le cosmos - Un autre regard sur la création*, Éditions Saint-Augustin, 2004.

превела са француског Сњежана Ковачевић

Сјајна икона Скларис, Сиварање свешта, из живописа храма Свештог Максима Исповедника у Новом Косијолу

ОСВЕЋЕН ХРАМ ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У АРАПОВЦУ КОД ЛАЗАРЕВЦА

У попразништву Вазнесења, у Недељу Светих отаца, 5. јуна 2011. године, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован је, уз саслуживање свештенства колубарско-посавског намесништва и уз присуство великог броја верних, у селу Араповцу надомак Лазаревца осветио новоподигнути храм посвећен Вазнесењу Господњем. Благословом Његовог Преосвештенства Епископа Јована, а на идеју мештана овога села, изградња храма је започета 2008. године, а исте године у марту месецу је извршено освећење темеља. Крст је освештан и подигнут 29. фебруара 2011. године, да би неколико месеци касније ово богоугодно дело било коначно довршено и на данашњи дан освештано.

Преосвећени Владика је током чина освећења цркве, полагајући у срце часне трпезе мошти великог мученика и светитеља српског и косовског кнеза Лазара, донео тамошњим верницима посебан благослов и велику благодат. Владика је рекао да парохијани ове парохије сада имају свог новог-старог патрона, светог цара Лазара, нову благодат и силу, али и нову одговорност пред Богом и пред Црквом Христовом. Том приликом је заједно са моштима у трпезу положио и имена живих и упокојених чланова ове парохије, на вечно спомињање. У веома надахнутом обраћању Преосвећени је истакао да је овим чином и молитвеним сабрањем освећено и оваплоћено ново парче неба на земљи, дом Божији или како народ то правилно каже Црква Божија. Црква која је пре свега живи организам тела Христовог чији смо ми удови, Црква која јесте изнад свега заједница свештенства и свих крштених, возглављена у епископу као икони Христовој. То је заједница живог Бога са живим људима, рекао је Преосвећени.

У светој Литургији Владика је чином протојереја одликовао бившег пароха араповачког, а сада пароха барошевачког и координатора на изградњи овога храма, протонамесника Милана Матића. Том приликом му је Владика рекао да га одликује зато што

је својим трудом, вољом и љубављу за веома кратко време свог свештеничког служења подигао два храма Божија, али да то не сме да му буде на гордост, већ на смирење и још усрдније и интензивније служење Богу и своме народу.

Преосвећени се у својој беседи захвалио најпре мештанима који су својим прилозима, трудом и молитвама подigli овај по димензијама мали, али по души и лепоти велики храм. Призвао је благодат и благослов Божији на све ктиторе, приложнике и добротворе, од којих су највећи ГО Лазаревац и РБ Колубара, којима се посебно захвалио, јер увек у складу са својим могућностима помажу Цркву Божију у Шумадији. Владика нас је затим подсетио да је најважнији храм Божији сам човек, а да лепота овог озиданог и рукотвореног храма управо зависи од тога колико се у њему крштавамо, венчавамо, сабирамо на светим Литургијама и другим светим тајнама, колико се у њему често причешћујемо и исповедамо. У искреној очинској бризи упозорио нас је да не подлежемо утицају и лажима квази духовника, који себе лажно представљају и доживљавају као једине истинске чуваре вере православне, а који преко својих гласила и сајтова говоре како ће српски патријарх и српске владике продати и издати Српску Православну Цркву, папи, католицизму или не знам коме. Владика је затим све присутне упознао са одлуком Светог Синода, да се на прославу 1700. годишњице од доношења Миланског Едикта, која се организује у Нишу

2013. године, позову само поглавари православних Цркава и високи представници других хришћанских конфесија, али не и њихови поглавари. На крају је Преосвећени позвао и опоменуо своју децу духовну да никог не осуђују, јер их тако учи савест и вера, и да остану у и са Црквом својом, јер се једино кроз Њу и у Њој можемо спасти и задобити живот вечни. „Нека овај храм иде испред вас у оно време када будемо стали пред лице Божије, и нека вас Бог по њему позна да сте ученици и следбеници његови“, рекао је на крају Владика.

Посебно треба истаћи да се у светој Литургији причестио велики број деце и парохијана, што сведочи о постојању све интензивнијег, правилнијег и квалитетнијег учествовања у црквеном животу, све већег броја чланова локалне парохијске заједнице.

Својом Граматом захвалности преосвећени је овом приликом за указани труд и љубав према својој Цркви одликовао, ГО Лазаревац, РБ Колубару, Колубару-Метал, МЗ Араповцац, Миломира Лукића и Радисава Живановића.

Након литургијског сабрања Епископ Јован је са својим свештенством и верницима учествовао у трпези љубави.

Жељко Ивковић, јереј

ТРИ РАЗЛИЧИТА ТРОПАРА И КОНДАКА СВЕТОГ ПРАВЕДНОГ СТЕФАНА, ДЕСПОТА СРПСКОГ

Идеју за уврштење деспота Стефана Високог у ред светих дао је још 1907. године наш велики научник Стојан Новаковић. Свети архијерејски сабор Краљевине Србије поверио је тадашњем епископу шабачком Димитрију, потоњем првом патријарху васпостављене Српске патријаршије, да напише службу деспоту Стефану Високом. Епископ Димитрије „прихватио се овог посла, али пошто је ускоро затим дошло до анексије Босне и Херцеговине, па Балкански ратови, па Велики светски рат, остварење ове мисли није се могло извести“⁽¹⁾.

ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ОД УПОКОЈЕЊА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован 17. јуна, на дан када се пре једне деценије упокојио Епископ Шумадијски Сава Вуковић (1977 – 2001), служио је у Саборном крагујевачком храму Свету Литургију и парастос свом предходнику на кетедри Епископа шумадијских.

Колико је овај врли Архијереј учинио за нашу Свету Цркву и Епархију на којој је пастирствовао, подсетио је у својој беседи након одслуженог парастоса његов наследник Владика Јован, указујући колико је одговорна и крстоносна епископска служба. О животу и раду Владике Саве најбоље нам говори време у којем је он живео и делао као неуморни трудбеник Господњи, а време које нам долази још више ће показати каквог смо Архијереја имали. Владика Сава је био човек Цркве, и сав свој живот посветио је Цркви. Храбро је сведочио Христа не само речима него првенствено својим делима, и као таквог га је Бог наградио многобројним талентима. Његов научни рад на пољу Историје српске Цркве као и Литургије, и дан данас предствља непробољив допринос хришћанској науци, рекао је Владика Јован.

Поводом устоличења патријарха српског Димитрија у Пећкој патријаршији одржано је у Пећи ванредно заседање Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве 13/26. и 14/27. августа 1924. године.

Прва тачка дневног реда овог ванредног заседања била је „Канонизација Стевана Високог“. Пошто је епископ браничевски Митрофан прочитао акт у вези са дневним редом „узима реч госп. Преосвећ. Епископ битољски Јосиф и у подужем говору истиче, да што се тиче канонизације Стефана Високог не може се то тако на пречац решавати, пошто се претходно тражи да се по том питању спроведе канонски поступак, те предлаже да се у ту сврху изабере један стручни одбор од научника историка под председништвом једног Епископа, да исти одбор исцрпно проучи то питање и тек онда се пред пленум Св. Архиј. Сабора изнесе и донесе одлука.

У другој дебати по овом питању учествовали су нарочито ова Г. Г. Архијереји: Митрополит Гаврило, Митрополит Варнава, Епископи: темишварско-кикиндски Георгије, жички Јефрем, рашко-призренски Михаило, Њег. Светост Патријарх, еп. Иринеј и Митрополит Иларион.

Одлука о овом питању није донесена.“⁽²⁾

Пошто се 19. јула 1927. године навршило равно пет векова од престављења деспота Стефана Високог, патријарх српски Димитрије написао је службу деспоту Стефану и мимо одлуке Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве „извршио је канонизацију деспота Стефана у Београдској саборној цркви 19. јула (1. августа) 1927. године. Истога дана епископ Митрофан служио је у деспотовој задужбини манастиру Манасији прву службу деспоту Стефану.“⁽³⁾

Међутим, Свети архијерејски сабор није признао ову канонизацију. Тек на свом заседању 14/1. јуна 1962. године Свети архијерејски сабор прогласио је деспота Стефана Лазаревића за светог и одредио да се празнује 19. јула (1. августа) на дан његовог престављења.“⁽⁴⁾

Служба светог деспота Стефана објављена је у најновијем *Србљаку* 1986. године и она се везује за име патријарха Димитрија.⁽⁵⁾ На дан престављења деспота Стефана Лазаревића, 19. јула 1943. године, у време свога заточења од немачких окупатора, епископ жички Николај написао је подужи тропар деспоту Стефану. Касније је, увиђајући да је можда тропар сувише опширан, издвојио његов други део у кондак. Обе верзије објављујемо сада први пут,⁽⁶⁾ а такође и текстове тропара и кондака које је написао патријарх Димитрије:

Тропар гл. 8

Твореније патријарха Димитрија:

Їако забрало крѣпкое ѿвнуса ёси страждѹщемъ родѹ нашему, Стефане премѹдре, ѿ послѣдовавъ царственыхъ родителей твоихъ, ѳтечество наше оѹкраснах еси церквалии мнози. вѣхъ вѣрѣ же свѣтѣи ѳтцы наша наставах ёси, вѣхъ ней же не престаи ѿ насъ оѹкрѣплѣти, молитвами, твоими оѹ престола вышнѣго.

Тропар гл. 5

Творение епископа жичког Николаја

Подражателъ во докродѣтелѣхъ свѣтлымъ своимъ родителямъ былъ еси и ѡкраецъ царемъ во правдѣ, воиномъ во мѹжествѣ, монахомъ во воздержанїи, свѣщенникомъ во мѹдрости, богатымъ во милосердїи, и всѣмъ вѣрнымъ во благочестїи и целомѹдрїи; яко звѣзда вечерная преже ноци ясно возсѣлах еси родѹ своему крестоносни деспоте Стефане, високи и славни; чѣмъ же и воспрѣваю памѣтхъ твою, христорожковый молитвениче о душахъ нашихъ.

Подражателъ во докродѣтелѣхъ былъ еси свѣтлымъ твоимъ родителямъ и окрѣпкъ мѹжества воиномъ, воздержания монахомъ, мѹдротѣ свѣщенникомъ, милосердїа богатымъ, терпѣливъ страдалнымъ, и всѣмъ вѣрнымъ окрѣпкъ благочестїа и целомѹдрїа, сего ради и нинѣ радуешисѣ со всѣми свѣтлыми во царствїи Христа Бога, Стефане премѹдре, егоже моли ѡ спасенїи всѣхъ насъ празднующихъ свѣтѣю] памѣтхъ твою.

Кондак гл. 4

Творение патријарха Димитрија

Вѣрнаго ти воинѣ Стефана високаго возлюбивъ, Христе Боже, ниспослалъ ёси ёму силѹ благодати, во ёже оѹбѣдѣти тайны небесныя, ѿ ревновати ѡ славѣ твоей, ёйже кланѣмъ се и мы, всегда молимъ тѣа, помилѣи ны, спасе, во царствїи твоёмъ.

Кондак

Творение епископа жичког Николаја

Їако звѣзда вечерная ясно возсѣлах еси преже ноци роства роду твоему крестоносни Стефане, деспоте нашѣхъ, високи и славни, вѣторѣ многихъ монастырей свѣтлыхъ и столпе православїа, чѣмъ же и прѣснопоемъ съ радостїю честнѹю памѣтхъ твою христорожковче и молитвениче ѡ душахъ нашихъ.

Приликом припремања последњег, четвртог издања *Србљака*, упознали смо приређиваче *Србљака* са текстовима епископа Николаја, јер су они много садржајнији од ових који су објављени у *Србљаку*. Могао је један од тропара које је написао епископ Николај да се унесе у службу светог деспота Стефана као други тропар, јер многи свети имају у минејима по два тропара. У том случају се пева један од датих тропара (25. априла на пример: тропар, глас 3: *Апостоле свјатиј и евангелисте Марко...* Ин тропар, глас тојже: *У верховнаго Петра научивсја...*), или пак оба, а што је случај са службом светог Саве, архиепископа српског, када певамо оба његова тропара: глас 3: *Пути воводјашчаго...* и глас 8: *Православија наставниче...* тропар општи светитељима.

НАПОМЕНЕ:

1 Л. Мирковић, *Увритење деспота Стефана Лазаревића у ред светитеља*, Богословље, година II, св. 1, Београд 1927, 161.

2 Записник ванредне седнице Светог архијерејског сабора у Пећи дана 13/26. и 14/27. августа 1924. године поводом пећских свечаности.

3 Епископ Хризостом, *Обновљена Епархија браничевска 1921-1961*, Гласник Српске православне Цркве, Београд 1961, 238.

4 АСбр. 25/зап. 66 од 14/1. јуна 1962.

5 *Србљак*, Београд 1986, 449-459.

6 Текстове тропара и кондака које је написао епископ жички Николај добили смо 1967. године од протојереја Миодрага Ђурића, пароха лакаванског, САД, код кога је епископ Николај, за време свог невољног пребивања у Америци, најрадије боравио.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

СЛАВА МАНАСТИРА САРИНАЦ

На дан када наша Света Црква прославља велики хришћански празник Спасовдан, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Саринац надомак Крагујевца.

У велелепној светињи која Вазнесење Господње прославља као своју храмовну славу, окупио се велики број благочестивог народа.

Светом Литургијом начелствовао је Владика Јован уз саслужење протојереја-ставрофора Зорана Крстића, протојереја-ставрофора Саве Арсенијевића, протојереја-ставрофора Рајка Стефановића, протојереја-ставрофора Милована Антонијевића, протојереја Живомира Газдића, јереја Бобана Сеновића и ђакона Небојше Јаковљевића.

Честитајући славу Владика је говорио о значају и величини празника. Господ нам је својим Вазнесењем показао да ћемо и ми бити вазнети на небо. Празник Вазнесење нам објашњава шта је смисао нашег живота. А смисао нашег живота јесте да се сјединимо са Господом у вечном непролазном Царству небеском. Као што се Господ узнео телом на небо тако ћемо, по речима Апостола Павла, и ми бити узнесени ако се удостојимо. Након резања колача и трократног опхода око храма, уследила је трпежа љубави коју је за све присутне припремило братство храма.

СЛАВА СТАРЕ МИЛОШЕВЕ ЦРКВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

Другог дана Силаска Светога Духа на апостоле, прослављена је слава Старе Милошеве Цркве у Крагујевцу. Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење крагујевачког свештенства и гостију: сабраће манастира Саринца јеромонаха Онуфрија и Дионисија.

Света Архијерејска литургија је служена под Записом који се налази у порти овога светога храма, а на литургији су били присутни градоначелник града Крагујевца г. Верољуб Стевановић, представници Војске Србије, полицијске управе, градских служби, као и велики број верних овога града. На самом почетку Владика Јован је за заслуге у ђаконској служби Мирослава Василијевића, ђакона Старе Цркве, одликовао чином протођакона.

Након прочитаног Јеванђеља, 75. зачала по Матеју, вернима се по благослову Његовог Преосвештенства беседом обратио др Зоран Крстић. У надахнутој беседи отац Зоран је казао да је увек добро, а посебно сада на литургији, подсетити се шта је то заправо Црква, јер реч

Црква је реч о нама самима. У Символу вере кажемо да у Цркву верујемо, као што верујемо у Оца, Сина и Светога Духа – конкретне личности, где је Црква заједница исто сасвим конкретних личности. Црква је простор Царства Небесног и тај простор пре свега подразумева слободу. Да би Црква постала место нашег ослобођења, потребно је да и ми узмемо учешћа својим животом. Нажалост, неко сматра да је у Цркви довољно изговорити молитву као какву мантру и да ће одмах потом Дух Свети малтене дотрчати и прокрчити нам пут. У Цркви нема магије и чаробних речи. Потребно је да постоји наше сведочанство и ту долазимо до кључног момента нашег живота, јер не речи, већ дела треба да буду сведочанство љубави и наше вере. На основи Јеванђеља које смо чули, критеријум наше вере је поштовање сваке личности и то без изузетка. Потом залагање за правду и праведност и на крају солидарност са сиромашнима и потлаченима. Ако се одрекнемо ових критеријума, нећемо бити Црква. Оно што чини Дух Свети је да се наша вера не заврши речима, већ да се манифестује кроз дела, била је поука Зорана Крстића верноме народу.

Након Литургије пресечен је славски колач, а домаћин славе сестра Славица Марковић се постарала да сав народ буде послужен у порти храма. Владика Јован је посетио братство Старе Милошеве Цркве у парохијском дому где је поводом храмовне славе приређена изложба цртежа ученика веронауке из више крагујевачких основних школа. У поподневним часовима после вечерње службе организована је свечана Литија. Литија предвођена Епископом шумадијским Г. Јованом и градоначелником града Крагујевца г. Верољубом Стевановићем је кренула кроз град до центра, где је на месту код тзв. Крста, Владика узнео молитве за заштиту, напредак, одржање, мир и благостање свих становника Крагујевца, као и самога града.

Литијска колона дуга више од 500 метара је кренула из порте Старе Цркве предвођена иконом Силаска Светога Духа, преко двомостовља реке Лепенице, кроз пешачку зону до Крста. Након узнесених молитава, колона је прошла поред Поште, Општинског Суда, Главном улицом поред Саборног храма, скренувши ка Театру „Јоаким Вујић“, а потом ка Првој крагујевачкој гимназији, где су ученици ове школе, чланови црквеног хора, предвођени својим диригентом г-њом Маријом Радојевић извели краћи музички програм уз помоћ наставника Веронауке г. Предрага Обровића. Литија се након тога поред градске пијаци Лепеничким булеваром вратила у Стару Цркву.

У литији је поред градоначелника учествовао и Председник скупштинских већа г. Саша Миленић, као и ди-

У СОПОТУ ОДРЖАН ФЕСТИВАЛ ХОРОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

У недељу Свих Светих, 19. јуна, с благословом Његово Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одржан је традиционални фестивал хоров Епархије шумадијске, који се већ дуги низ година редовно одржава у Епархији шумадијској. Организатор овогодишњег фестивала било је Архиепископско намесништво космајско, а фестивал је одржан у Великој сали Културног центра Сопот.

Фестивалу је претходила Света Архиепископска Литургија коју је служио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештенства Епархије шумадијске. Сви хорови састављени у један, заједно са верним народом, јединствено су узели учешће у одговарању на Светој Литургији.

После прочитаног светог Јеванђеља, верном народу се надахнутим речима обратио Епископ Јован, говорећи о Духу Светоме, који се задобија крштењем, чији се дарови умножавају и обнављају кроз остале Свете тајне, првенствено Свету тајну Евхаристије, као и кроз веру, љубав и врлински живот човеков.

Током Свете Литургије Епископ Јован одликовао је пароха II сопотског протојереја Миленка Дидића правом ношења напрсног крста, а пароха стојничког јереја Радослава Јоцића чином протопрезвитера.

Вредно је помена да фестивал хоров Епархије шумадијске није такмичарског већ ревијалног карактера. Програм је отворило КУД Космај из Сопота, након чега је водитељ програма Омер Петојевић најавио хор "Свети Симеон Богопримац" из Смедеревске Паланке, под диригентским вођством Александра Митровића. Други у представљању био је мешовити хор Саборног храма из Крагујевца, којим диригује Оливер Беговић. Свечаност је употпуњена гостима фестивала, старим маестром фруле Добривојем Тодоровићем и његовим сином Мирољубом-Џимијем Тодоровићем, који су на фрулама извели неколико познатих нумера уз пратњу на хармоници Александра Гавриловића. Хор који је измаио осмехе свих присутних, био је дечији хор "Свети Димитрије" из Лазареваца који се представио духовним песмама. Овим хором је дириговао отац Владимир Стојковић. Четврти у представљању био је хор "Опленац" из Тополе под диригентском палицом госпође Марије Ракоњац.

Горан Лукић, јереј

ОСВЕЋЕЊЕ ЗВОНА У АМЕРИЋУ

Дана 25. јуна, када наша света Црква молитвено прославља преподобног Онуфрија Великог и преподобног Петра Атонског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење Архиепископског намесника младеновачког протојереја-ставрофора

Драгољуба Ракића у поподневним сатима осветио је звоно за храм светог Никодима Српског у селу Амерић недалеко од Младеновца.

Звоно које је тешко 200 килограма прилог је мештана села Амерић.

Свесрдним залагањем надлежног пароха јереја Милана Јовановића и новог грађевинског одбора на чијем челу је господин Мирољуб Васиљевић настављени су радови на овој прелепој светињи.

Након освећења звона Преосвећени Владика се обратио присутном народу говорећи да је управо звоно то које позива верни народ у храм, на службу Божију, а грех остаје на нама ако се не одазовемо на његов позив и не узмемо учешћа у Евхаристијском сабрању.

На крају је наш Првојерарх благословио даљи наставак радова са жељом да се у што скорије време доврши изградња ове светиње и да она засја у свом пуном сјају.

После освећења звона приступило се трпези љубави коју је припремио у својој породичној кући у Америћу председник грађевинског одбора господин Мирољуб Васиљевић.

Ратко Аврамовић, јереј

ВИДОВДАН У ЛАЗАРЕВЦУ

Вече уочи празника, а након одслуженог бденија у храму Светог Великомученика Димитрија у Лазаревцу, Тројке Бркић, тј. Нада, Вера и Слободан Бркић из Глушаца код Шапца, уприличили су грађанима Лазареваца диван и веома инспиративан концерт духовне музике. На репертоару су биле духовне песме Светог владике Николаја Велимировића и духовно-родољубиве песме аутора и композитора Љубе Манасијевића и друге народне песме везане за празник Видовдан. У том опусу нашла се и једна песма коју је, на текст светог владике Николаја, компоновала и сама Нада Бркић, која је уједно, веома надахнуто, и најављивала сваку песму.

Будући да град Лазаревац слави данашњи дан Видовдан, као своје крсно име, свештенство храма Светог великомученика Димитрија је после одслужене свете Литургије, у спомен костурници, прочитало парастос свим војсковођама и војницима који су своје животе положили за веру и отачаство, од Косова па до данас, а чија имена само Бог зна. Том приликом венце су у крипти положили и представници ГО Лазаревац.

Након тога је одржана свечана седница Градске општине Лазаревац у којој су узели учешћа свештеници и „Дечији хор“ храма Светог Великомученика Димитрија.

Жељко Ивковић, јереј

ПРОСЛАВЉЕН СВЕТИ ЈОВАН ШАНГАЈСКИ У КРАГУЈЕВЦУ

На празник Светог Јована Шангајског 2. јула, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио Свету Архиепископску Литургију у манастиру Дивостину надомак Крагујевца. Православна Црква 19. јуна/2. јула слави молитвени спомен на једног од најновијих сведока Васкрслога Христа Светог Јована Шангајског (4. јун 1896 – 2. јул 1966) који је био православно епископ у Шангају, архиепископ у западној Европи и Сан Франциску. Проглашен је за светитеља 1994. године.

После прочитаног светог Јеванђеља Епископ шумадијски изговорио је надахнуту беседу у којој је подсетио на лик и дело овог Божијег угодника, кога Црква празнује заједно са Светим апостолом Јудом братом Господњим и преподобним Пајсијем Великим.

После заамвоне молитве Епископ шумадијски је заједно са свештенством пререзао славски колач, а затим посетио сестринство овог манастира.

...из световног са...

СЛАВА ХРАМА СВЕТЕ АНАСТАСИЈЕ СРПСКЕ У КОПЉАРИМА

У уторак 5. јула, када молитвено прослављамо преподобну Анастасију Српску, мајку Светог Саве, Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован служио је свету Архијерејску Литургију у Копљарима код Аранђеловца.

Благословом Преосвећеног Владике Јована, први храм у Србији посвећен светој Анастасији подигнут је у малом шумадијском селу Копљарима и освећен крајем 2009. године на радост и понос свих мештана, као и целе Шумадије.

Пожеливши свима срећну и Богом благословену храмовну славу Владика Јован је у беседи нагласио величину молитвеног заступништва свете Анастасије за српски род. Њен врлински живот и хођење за Христом представљају диван пример на коме се требамо учити и коме требамо тежити. И не само њен, већ и небројано других примера из живота светитеља, али и из живота наших ближњих, имамо као наук и путовођу ка спасењу. Јер, ми се увек можемо поучити добрим примером, али и оним лошим, ако се трудимо да не чинимо и ми зло. Зато ближњима треба да сведочимо Христа својим делима и примером, а не само речима, јер један добар пример вреди више него стотину наших речи.

После свете Литургије и опхода око цркве, Владика Јован је пререзао славски колач и поделио Архијерејске грамате признања људима заслужним за подизање ове цркве, а потом је остао на заједничкој трпези љубави.

Александар Миловановић, јереј

СЛАВА ХРАМА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У АРАНЂЕЛОВЦУ

Празник Првопрестолних апостола Петра и Павла из године у годину сабира Цркву Христову у Аранђеловцу око велелепног храма подигнутог њима у част у овом граду под Букуљом. И ове године господње Петровдан је свечано и торженствено прослављен, на првом месту пуноћом Архијерејског служења.

Пре свете Евхаристије, Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован освештао је новоподигнуту чесму у порти храма, која је урађена од белог венчаког мермера, са мозаичном иконом Пресвете Богородице „Живоносни Источник“.

Свету Архијерејску Литургију служио је владика шумадијски Г. Јован, уз саслуживање старешине храма протојереја-ставрофора Миће Ћирковића, свештенства орашачког намесништва и двојице ђакана.

Обраћајући се народу и честитајући храмовну славу свима, владика Јован је у беседи истакао значај и неопходност литургијског сабрања за живот и спасење сваког човека. Света Литургија је место сусрета Бога и човека, јер се на свакој светој Литургији сједињују небо и земља.

Литургијом се небо и оно небеско спушта на земљу, а земља и све што је на њој узноси се на небо.

Такође, Владика је нагласио и величину светих апостола Петра и Павла, који су два темеља на којима Црква Христова почива. Они су по речима преподобног аве Јустина „двојица најсиромашнијих богаташа“, који оставивши све своје и све светско, задобише цео свет и Богу га приведоше.

Након свете Литургије обављена је Литија око храма и пререзан славски колач, а потом је млађи ансамбл КУД-а „Електропорцелан“ извео сплет игара из Шумадије и Западне Србије.

Славље је настављено заједничком трпезом љубави у сали парохијског дома.

Александар Миловановић, јереј

ЦРКВА У ГРОШНИЦИ ПРОСЛАВИЛА КРСНУ СЛАВУ

На Петровдан, Црква Божија у Groшници је прославила своју храмовну славу приношењем свете Литургије којој је началствовао Архијерејски намесник лепенички протојереј-ставрофор Саво Арсенијевић. Беседу верном народу одржао је протођакон Мирослав Василијевић.

Литургију је својим појањем улепшао хор састављен од ученика богословија из Groшнице и околине и оних који похађају наставу веронауке у грошничкој основној школи и који су у потпуности укључени у живот наше Цркве, а које је предводио вероучитељ у Првој крагујевачкој Гимназији Драган Степковић. Пастирском бригом оца Душана Илића и Срђана Тешића пароха грошничких, храм је на дан своје Крсне славе био готово претесан да прими све оне који су дошли и још са храмовних врата присуствовали светој Литургији, на којој су причешћу приступили сви верни.

Након Литургије, верни народ је са свештенством начинио литију око храма, а потом је пресечен славски колач, чији је домаћин ове године био Зоран Карајовић, а за наредну годину су ову надасве узвишену и часну обавезу на себе преузели браћа Драган и Рајко Ђоковић. Приликом ломљења Славског колача, вернима се обратио архијерејски намесник лепенички отац Саво Арсенијевић честитавши славу домаћину, дому његовом, али и свим грошничанима, зажеливши им свако добро од Господа, да и идуће године Петровдан поново буде у оволиком броју и на овако свечан начин прослављен у Цркви у Groшници.

Трпеза љубави је приређена у парохијском дому, где је народно весеље настављено до вечерњих часова.

Мирослав Василијевић, протођакон

ХРАМОВНА СЛАВА У РАЧИ КРАГУ ЈЕВАЧКОЈ

Далеке 1885. године, када је храм пропојао, благочестиви верници Раче су први пут прославили апостоле Петра и Павла као заштитнике свога храма. Од тада па до данашњег дана у дому Божијем апостоли Петар и Павле се непрестано славе и величају. Ове године прослава храмовне славе је отпочела Евхаристијским сабрањем, Тајном над тајнама. Парох, који је пуне 22 године опслуживао ову парохију и био старешина храма, протојереј-ставрофор Драгослав Сенић је началствовао на Светој Литургији.

Надахнуту беседу је одржао протојереј Видоје Рајић говорећи о великом значају поменутих апостола. Он је нагласио да су свети апостоли и данас живи, те да и даље помажу свим оним хришћанима који њихово име призивају. Они су живели Јеванђељем и у њима су постепено замирале људске слабости и склоност греху, а рађале се нове мисли, у духу Христове науке. Умирала су греху, а рађали се за врлину, умирали за овај свет, а рађали се за Царство Небеско – нагласио је прота Видоје. После беседе уследило је причешћивање верног народа, међу којима је било и доста деце, а затим је извршен опход око храма. Након литије уследио је чин резања славског колача, а колачар за ову годину је био Драгослав Вићентијевић Уча са својом породицом. Света Литургија је настављена Трpezом љубави коју је припремила Црквена општина рачанска заједно са данашњим колачарем Драгославом, а на челу са протом Љубишом.

Дејан Шишковић, ђакон

СЛАВА ПЕТРОПАВЛОВСКЕ ЦРКВЕ У ЈАГОДИНИ

Светом Литургијом, као суштинским и централним делом, отпочела је прослава славе Цркве Светих апостола Петра и Павла. Литургијом је началствовао бивши намесник белички и пензионисани сабрат храма протојереј-ставрофор Радослав Станковић уз саслужење садашњег намесника и јагодинског свештенства. После свете Литургије и заједничарења у светој Чаши уследио је трократни опход око храма испред кога је пресечен славски колач. Заједничарење је настављено послужењем за све присутне испред храма.

Оно што карактерише овогодишњу славу је одржавање петог етно-сајма старих заната, рукотворина и хране у порти храма. Јагодинци су имали прилику да се упознају са нашим старим занатима који су у неким срединама одавно заборављени. Међу излагачима који су дошли из целе Србије било је и оних из Македоније и Словачке, који су представили своје традиционалне производе. Овакву врсту саборовања и окупљања већ пети пут у Јагодини организује удружење Етно форма из Јагодине.

Међусобна сарадња удружења и Цркве је започета прошле године, што је резултирало да се овогодишњи сајам организује у порти храма где му је и место. Црква је кроз историју увек била са својим народом и у тешким тренуцима и када смо се радовали. Ово је била прилика да после заједничке Чаше то заједничарење наставимо и да се кроз саборовање упознамо са нашом традицијом која је изузетно богата, али нажалост врло често заостављена и скрајнута пред налетима савремене цивилизације и начина размишљања данашњег човека.

Сабор је завршен у вечерњим сатима када је уприличена и Духовна академија у којој су се присутнима представили хор Светих апостола Петра и Павла и деца која похађају школу традиционалних игара и песама при храму.

Миломир Тодоровић, јереј

ДАНИ МИЛОВАНА ВИДАКОВИЋА У НЕМЕНИКУЋАМА

На празник Светих Апостола Петра и Павла, 12. јула, благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одржана је традиционална културно-уметничка манифестација „Дани Милована Видаковића“, у порти цркве у Неменикућама. Ово је шеснаеста година како се на Петровдан, дан храмовне славе, одржава манифестација која се приређује у част нашег великог романописца Милована Видаковића, рођеног у Неменикућама. Манифестација се благословом Епископа, одржава у организацији Црквене Општине неменикућске, Општине Сопот, Библиотеке Града Београда и Библиотеке Сопот.

Пре почетка програма, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је у цркви помен Миловану Видаковићу уз саслужење протојереја-ставрофора Радована Биговића, професора Богословског факултета и протојереја-ставрофора Вида Милића, архијерејског намесника бељаничког.

Програм су уводним речима отворили парох неменикућски јереј Горан Лукић и председник Општине Сопот господин Живорад Милосављевић. У програму је као вокални солиста учествовала Мерица Његомир која је извела четири нумере, а о Миловану Видаковићу је говорио књижевник Милован Витезовић. Познатим именима учесника програма придружио се и прослављени глумац Радош Бајић који је говорио одломке својих монолога из познате серије „Село гори а баба се чешља“. Програм су играма из Србије улепшала Културно-уметничка друштва из Сопота и Влашке.

Горан Лукић, јереј

ПРОСЛАВА СВЕТИХ КОЗМЕ И ДАМЈАНА У ЗАГОРИЦИ

На дан 14. јула, када Црква прославља Свете Бесребренике Козму и Дамјана, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Архијерејску Литургију у једном од најлепших шумадијских села, Загорици.

Владика је освештао трpezарну салу која је у изградњи. Затим је служена Света Архијерејска Литургија уз саслужевање опленачког намесника протојереја-ставрофора Миладина Михаиловића, намесника космајског протојереја-ставрофора Љубише Смиљковића и опленачког свештенства.

У контексту прочитаног Јеванђеља, Владика је подсетио на житије Свете Браће и у наставку говорио о опасности егоизма, затим честитао славу вреном народу.

После Литургије је пререзан славски колач а заједничарење се наставило трpezом љубави, коју је припремио верни народ овог шумадијског села.

Никола Симић, јереј

ЗАЈЕДНИЦА ЗЕМЉА ЖИВИХ У БРАЈКОВЦУ ПРОСЛАВИЛА КРСНУ СЛАВУ

Заједница Земља живих је у петак 15. јула, прославила своју крсну славу Полагање ризе Пресвете Богородице. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је увећало славу штићеника ове заједнице, приносећи Евхаристијску жртву уз саслужење свештеника и свештеномонаха гостију заједнице.

У току Свете Литургије, са благословом Његовог Преосвештенства, присутнима се беседом обратио протојереј-ставрофор Гојко Перовић, ректор Богословије на Цетињу. Говорећи о јеванђелском сусрету Христа са Мартом и Маријом, отац Гојко је подсетио све присутне да врло често „користећи прекомерно живот и препуштајући се животним бригама, заборављамо на једино потребно, Господа нашег Исуса Христа и Његову спасоносну јеванђелску реч“. На крају беседе, отац Гојко је указао да оснивањем овакве заједнице, Црква брине о оној својој деци која су прекомерно окусила животне страсти, и да их управо кроз свету Литургију учи и припрема за живот будућег века, али и за овај пошто са благословом изађу из заједнице.

Након свете Литургије и резања славског колача, Преосвећени Владика је за показану љубав према светој Цркви и према штићеницима заједнице Земља живих, одликовао Архијерејском грамагом Сашу Марковића и Слободана Жујовића из Лазареваца. Светој Литургији и трпези љубави, коју су за све присутне припремили чланови заједнице уз помоћ братства храма Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу, присуствовали су и председник СО Лазаревац господин Бранко Борић, генерални директор РБ Колубара господин Драган Ђеран, као и велики број личности из јавног живота општине Лазаревац. Крсној слави заједнице присуствовало је и неколико бивших штићеника, који су својим доласком показали захвалност мајци Цркви за бригу о њима, и који су са благословом проšli живот у заједници и из ње изашли да надаље живећи у Цркви задобију Живот непролазни.

Владимир Стојковић, јереј

то место назове Тргом Патријарха Павла. Ту њихову идеју су у славу Бога прихватиле општинске власти. Скулптуру је извајала позната београдска уметница госпођа Дринка Радовановић.

Након чина освећења, Епископ шумадијски је у својој беседи поздравио присутни народ, подсећајући на честити и свети живот који је Патријарх Павле водио. Захвалио се уметници госпођи Дринки зато што се није само трудила да у свом раду ископира Патријарха, већ што је његову бисту урадила онако како га је она лично доживљавала. Указао нам је да у томе што је Патријарх сахрањен у манастиру чији храм носи исти назив као и храм у Младеновцу, вероватно има Божијег промисла.

За истакнуте заслуге Епископ Јован је одликовао господина Предрага Чокића и његовог сина Дејана орденом светог Симеона првог степена.

Свечаност је својим песмама улепшао градски хор при центру за културу града Младеновца.

Петар Лесковац, ђакон

ОСВЕЋЕЊЕ БИСТЕ ПАТРИЈАРХА ПAVЛА У МЛАДЕНОВЦУ

У суботу 16. јула мноштво житеља града Младеновца, на челу са општинским властима, дочекали су Његово Преосвештенство Епископа Шумадијскога Г. Јована, да би испред храма Успења Пресвете Богородице осветио бисту српског Патријарха Павла.

Идеја благочестиве породице Чокић, који су иначе веома активни како у општинској власти тако и у самом животу Цркве, била је да се на платоу испред градске Цркве постави биста нашег блаженопочившег Патријарха и да се

ХРАМОВНА СЛАВА У МАЛИМ ПЧЕЛИЦАМА

У понедељак 25. јула, Црква у крагујевачком насељу Мале Пчелице прославила је своју храмовну славу Икону Пресвете Богородице Тројеручице. Литургијом је началствовао пензионисани свештеник Живомир Миловановић уз саслужење свештеника Слободана Бабића, Горана Ђерковића, Душана Илића, Александра Јовановића, Срећка Зечевића, Мирка Шилковића и госта из Тимочке епархије, пензионисаног протојереја Николе Петронијевића.

Литургију је својим појањем украсио хор крагујевачке Саборне цркве. Након прочтаног Јеванђеља надахнуту беседу одржао је свештеник Срећко Зечевић.

Отац Срећко је подсетио присутне на апостолска времена, на поштовање које Црква указује Пресветој Богородици као оној која је родила Христа. Богородица је мост којим је Бог сишао на земљу и којим ми људи улазимо у Царство небесно, истакао је отац Срећко.

Након причећа верних, преломљен је Славски колач, чији су домаћини ове године била деветорица пријатеља из Пчелица, чија је жеља била да своје пријатељство запечате Црквом и литургијом. По отпусту народа са Службе Божије испред храма је трудом оца Зорана Митровића за верни народ организовано послужење, а одржан је и краћи културно уметнички програм. Народно весеље настављено је до касних поподневних часова.

Мирослав Василијевић, протођакон

... ЦРКВА СВЕШТЕНИКА ...

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА БОГОРОДИЦЕ ТРОЈЕРУЧИЦЕ У МОНАСТИРУ КАЛЕНИЋ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на празник Светих мученика Прокла и Иларија и иконе Пресвете Богородице Тројеручице 25. јула, служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленић.

Литургијско сабрање поводом прославе празника чудотворне Иконе Богородице тројеручице, чија се копија налази у манастиру Каленићу, улепшало је литургијско крштење мале Љубице из Параћина.

Након прочитаног Јеванђеља, Владика Јован се богонадахнутом беседом обратио својој духовној пастви, говорећи о послушности и о смирењу које се огледа управо у Пресветој Богородици. Честитајући славу игуманији Нектарији и њеном сестринству, Владика је новокрштеној Љубици и њеном дому пожелео дуг живот и свако добро.

Сретко Петковић, протонамесник

ХРАМОВНА СЛАВА У ЈАРУШИЦАМА

У Јарушицама, надомак Раче, на дан Сабора Светог архангела Гаврила прослављена је храмовна слава. Свету Литургију су служили свештеници Драгослав Сенић, Живота Марковић, Петар Манић и Радивоје Стојадиновић уз саслужење ђакона Дејана Шишковића и Миљана Антића. Неколико стотина људи се окупило у овој прелепој светињи која се налази у веома живописном шумадијском крају.

Надахнуту беседу је одржао протонамесник Радивоје Стојадиновић који је говорио о значају свете Литургије у животу сваког верника. На светој Литургији не треба да будемо присутни само физички већ и духовно, схватајући њен узвишени смисао, нагласио је он. Врхунац Литургије је сједињење са Господом Исусом Христом кроз причешће Његовим Телом и Крвљу. Света Литургија је наставак Тајне вечере и првог причешћивања апостола. На крају је отац Радивоје честитао свим присутнима храмовну славу пожелевши да се идуће године окупимо у још већем броју. По заамвној молитви је обављен опход око храма уз читање одговарајућих Јеванђеља и благосиљања народа освештаном водом, а затим је презан славски колач.

На крају сабрања за све присутне уследила је трпеза љубави.

Горан Живковић, јереј

КАКВА СРЕЋА ШТО СМО ХРИШЋАНИ

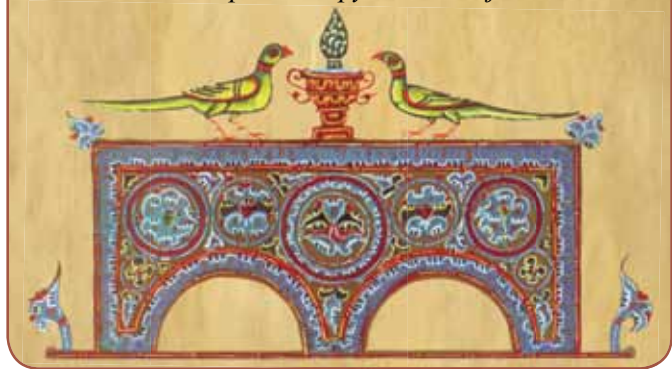
*из дневника преподобноисповедника
Сергија (Сребрјанског)*

Христос, Христос... О, како се Он тачно назива Спаситељем! Шта би било са нама, када не би било вере у близину Оца Небескога, Који зна шта и ради чега чини и допушта! Ова вера и молитва спасавају. Погледаш тамо, у плаветнило неба, узнесеш се мишљу и срцем ка Њему, Сладчајшем нашем Оцу и Другу, уздахнеш пред Њим дубоким уздахом покајања, смирења, молбом за саосећање и помоћ, и одједном тако јасно осетиш Његов слатки глас тамо, унутра, у срцу: „Зашто посумња маловјерни, зар Ја не рекох унапред да ћете у свијету имати невоља, али охрабрите се, јер Ја побједих свијет и који претрпи до краја тај ће се спасти, да ви не бисте били подобни онима који у благостању вјерују, а у време напасти отпадају; Ја сам са вама до скончања вијека.“

* * *

О, ничега се не бојим, па нека и све адске силе иду на нас, нека ми останемо и малим стадом, али речи Спаситеља: „Не бојте се, Ја сам с вама!“ – никада не заборављајмо. Даље, даље од нас униције, направи места вери, нади, љубави. Амин – неко говори у души – и мир силази у срце и ево поново осмеха на лицу. Слава Теби Господе, за све у нашем животу, каква срећа што смо хришћани!

Превео са руског Небојина Ђосовић

НАШЕ ГОРЕ ЛИСТ

Српски народ је изнедрио многе значајне личности у црквеном животу православне Цркве широм света. Осим у Српској Православној Цркви, многи Срби су утицали и на живот других аутокефалних цркава. Ово је прича о нашем сународнику који је архиепископ у Моравској, области у Чешкој. Његово име је Симеон Јаковљевић.

Његов отац води порекло из околине Јагодине, из једне чувене српске породице. Деда му је био високи краљев официр, и дао је свога сина Милутина на високе школе у иностранству. Милутин Јаковљевић је постао инжењер агрокултуре, тада веома цењеног занимања. Заволео је једну Чехињу, из угледне и богате чешке породице, и оженио се у Прагу, главном граду тадашње Чехословачке. Није имао теолошко образовање, али како је његов син много касније причао, износећи своје успомене, Милутин Јаковљевић је био изразито верујући човек. Радни сто му је увек био уређен, а на њему је почасно место заузимало Свето писмо, које је свакодневно читао. Нешто касније, Милутин је рукоположен за православног свештеника у Чешкој Цркви.

У Прагу, 12. фебруара 1926. године, Милутину Јаковљевићу се родио син Радивој Јаковљевић.

Радивој је завршио гимназију у Прагу. Учио је даље философију и латински, па је почео богословске студије у Прагу на Карловом универзитету на Римокатоличком теолошком факултету. Када су се прилике по завршетку рата смириле, отпутовао је за Београд, где се уписао на Богословски факултет Универзитета у Београду. У Београду је студирао од 1946. до 1948. године. Ту је сретао читав низ наших изузетних епископа и свештеника, каквима је наша црква тада обилавала. Када би га сусрео митрополит Јосиф, знајући да он долази из Прага, умео је митрополит да загрми да би га читав Београд, а и много, много даљи крајеви, чули како Српска Православна Цркви неће дати да јој се преотме Чешка епархија. После политичких догађаја 1948. године, Радивој Јаковљевић је, као чехословачки држављанин, морао да прекине студије у Београду и да се врати у Чехословачку. Започете богословске студије завршио је у Петрограду (тада Лењинграду), где је стекао степен кандидата богословља. По завршетку студија, вратио се у Чехословачку. Предавао је Стари завет и јеврејски језик (вероватно и патрологију) на Богословском факултету у Прешеву, у источној Словачкој, од 1953. до 1959. године. У Прешову је 1957. године издао и

књигу о Старом завету, у два тома. Државне власти су му касније правиле проблеме, забрањујући му да предаје. Зато се у потпуности посветио парохији и писању. Тамо је и докторирао 1982. године, на тему "Пророк Исаија и појам Ебед Јахве". Пре тога дуго су му чехословачке власти онемогућавале да докторира у Београду. Завршио је 1962. године

Вишу школу руског језика и књижевности. Оженио се 1958. године, и исте године рукоположен је за свештеника. У Маријанским Лазнима, чувеној чешкој бањи, четрдесет година је био парохијски свештеник. Од 1969. године био је члан Екуменске комисије за Стари завет која је припремала екуменски превод Библије на чешки језик. Учествовао је на многим међународним конгресима Међународне организације за проучавање Старог завета (1983. године – Саламанка, 1986. године – Јерусалим, 1989. године – Лозана, 1992. године – Париз, 1995. године – Кембриџ, 2001. године – Басилеј). Од 1990. године предавао је старозаветну егзегезу на Хуситском теолошком факултету Карловог универзитета у Прагу, а нешто касније је предавао на истуреном одељењу Православног богословског факултета у

Прешову, које је отворено у Оломоуцу. Остао је удовац 1996. године, а 23. маја 1998. године изабран је на епархијској скупштини за помоћног епископа прашке епархије. Замонашен је у манастиру Хруба Врба у Моравској (иначе родном месту светог владике Горазда II), и узео је монашко име Симеон, у част српског светитеља Симеона мироточивог (пре монашења српски кнез Стефан Немања – отац светог Саве). Хиротонисан је у катедралној цркви Светих Ћирила и Методија у Прагу, 21. јуна 1998. године, за епископа мариансколазанског. Следећег дана, као викарном епископу, тадашњи митрополит прашки и целе Чехословачке Доротеј, поверио му је на управу прашку епархију. Године 2000. постављен је за архиепископа оломоуцко-брњенског Православне Цркве у чешким земљама и Словачкој. Владика Симеон је доста писао (и пише) о темама из Старог завета и о животу Православне Цркве у Чешкој и Моравској и о њеној историји. Пише чланке по црквеним часописима, а издао је и неколико књига. Упркос својим годинама, достојно и вредно обавља своје архијерејске дужности.

Србија је одувек била део његовог живота, и владика је користио сваки тренутак да има контакте са нашим клирицима. Када је шездесетих година прошлог века у Београду организована Свеправославна конференција, у делегацији Чехословачке Цркве налазио се владика Симеон, тада као свештеник. Постоји фотографија на којој се види читав делегација Чехословачке Цркве са тадашњим епископом моравичким Савом Вуковићем, касније епископом шумадијским. Са блаженопочившим владиком Савом се владика Симеон сусретао и у Чехословачкој, када је владика Сава тамо долазио као радо виђен гост.

Владика Симеон, који данас има 85 година, иако је рођен и живео је читав свој век у Чешкој, и данас течно говори српски. Са поносом можемо рећи да је и Он наше горе лист.

Саша Антонијевић, свештеник

Преподобни Јосиф Песмописац

ТРОПАРИ ТРИПЕСНАЦА ЦВЕТНОГ ТРИОДА

Петак пете недеље по Пасхи:

Када си се, Спаситељу, појавио у
аду, некада осуђени Адам
ослободио се осуде и
многовековних уза, кличући: слава
великој благодати Твојој, Слово,
многосилости Иисусе.

Када је ад Тебе видео доле,
како освајаш царство његово,
умртвљен страхом пред Тобом, о, Слово,
он отпусти све мртве које је некада
прогутао, који клицаху: прославите дела Господа
и узнесите Га у векове.

Сунце, Христе, када си Ти,
као Бог, био у аду заједно са душом,
Твоја светлост је засијала умрлима,
од века окованим [у ланце],
и светим васкрсењем Својим Ти си
васкрсао оне који прослављају
Твоју благодат.

са руског превела Марија Дабетић

ИЗАБРАНИ БОГОСЛОВСКО-ИСТОРИЈСКИ РАДОВИ ЕПИСКОПА САВЕ ВУКОВИЋА

Као спомен на десетогодишњицу упокојења владике др Саве (у свету Светозара) Вуковића (1930-2001), викарног епископа моравичког (1961-1967), источноамеричког и канадског (1967-1977), шумадијског (1977-2001), професора Богословије Светог Саве у Београду и Богословског факултета у Београду (1961-1967), покретача и уредника многобројних црквених публикација, оснивача Богословије Светог Јована

Златоустог у Крагујевцу, члана Српске академије наука и уметности, а по благослову Његовог пресвештенства епископа шумадијског Господина Јована, Шумадијска епархија је објавила књигу изабраних богословско-историјских радова овог заслужног архијереја Српске Цркве. У књизи се, на шест стотина педесет страна, нашло преко осамдесет владичиних текстова, у облику готово свих научних жанрова, који су у периоду од пуних пола века објављивани у споменицама, зборницима, периодичним публикацијама и часописима. Изостављени су радови из посебних, ауторских књига.

Приређивач (Негослав Јованчевић, професор крагујевачке

Богословије) је радове епископа Саве разврстао у две основне целине: прву чине богословско-литургијски списи, док се у другој налазе чланци из шире области црквене историје, груписани према темама као што су Српска патријаршија, српске црквене области и Црква у расејању, српски манастири, црквене личности. Као што је истакнуто у напомени приређивача, приликом прегледа списа из периодике, испоставило се да сви они припадају академско-научним врстама, и да се могу наћи у корицама књиге, мада је реч о радовима разнородне методолошке усмерености.

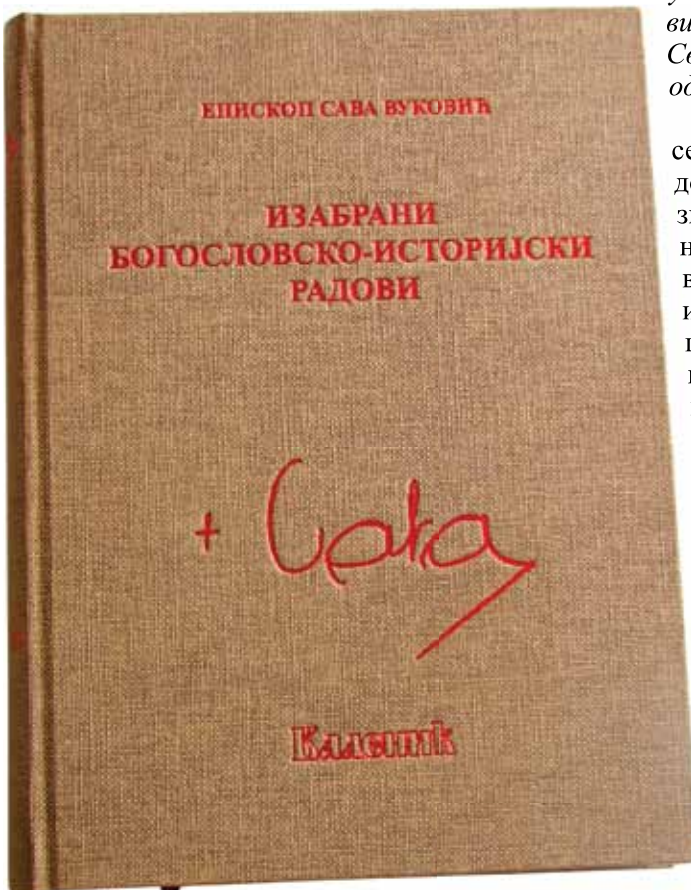
Владичина промишљања о смислу празновања Васкрса и Благовести отварају ову књигу и представљају богословске текстове у ужем смислу речи. Следе литургијске расправе из свих периода његове научне делатности. Од раније насталих, скрећемо пажњу на чланак *Како је у XI веку на Атону решен спор о посту* (1962) и *Први пре-*

вод Јерусалимског типика код Срба (1974) који представља, може се рећи, резиме његове докторске дисертације о Јерусалимском типуку архиепископа Никодима. Како је епископ Сава у последњим годинама живота поново много радио на литургијским темама, из тог периода су врло важни радови, као што су *Слављење празника Телесног рођења Господа, Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа* (2000), *Богослужбена употреба Романових кондака данас* (2001) и *Свештеничке униформе и одежде* (2001).

Делом књиге који се односи на историју доминирају прилози о значајним црквеним личностима и њиховим даровима које су самопрегорно и несебично ти угледници поклањали верујућем народу (патријарх Герман, владика Николај Велимировић, Иларион Руварац, владика Иринеј Тирић, владика Хризостом Војиновић, професор Радослав Грујић). Мада је владичина идеја да сачини енциклопедију манастира Карловачке митрополије спречена смрћу, када се сагледају његови објављени радови, тај диптих је, мање-више, склопљен. Како је животопис српских патријараха објављен

првобитно посебно, па накнадно укључен у књигу „Српски јерарси“, он се нашао у овој књизи, као и попис епархија и епископа Српске православне Цркве у периоду од 1920. до 1970. године. Чини се да ови радови могу бити драгоцени, на пример студентима, за систематизовање знања из историје Српске Цркве.

Подсећајући још једном да је историја Карловачке митрополије доминирала у прилозима владике Саве, обавеза је подвући да идеју о њеним нераскидивим везама са Пећком патријаршијом и манастиром Хиландаром, он не гради на убеђењу, већ на објективним и немилосрдним историјским изворима. Уосталом, његова посвећеност изворима била је знана сваком ко је познавао овог својеврсног полихистора Цркве. А преданост критичком методу је природна за научника који толико радова посвети архимандриту Илариону Руварцу, оцу оваквог погледа на прошлост код нас.

Нова издања

Чињеница је да су многи радови епископа Саве о догађајима и личностима из црквене повести настајали поводом појединих јубилеја. Овакав приступ, подсећајући да култура сећања и у савременим друштвеним односима игра запажену улогу, приређивач објашњава на следећи начин: „И након површног увида у ове текстове, јасно је да аутору није стало до пуке пригодности или понављања стереотипних и конвенционалних оцена о догађајима и личностима. Пре је реч о прилици да се, најпре изнесу недовољно познате чињенице, а потом критички и трезвено истакне стварни смисао јубилеја у црквеној и националној историји. Или да се укаже, ангажованом речју одговорног црквеног јерарха, на непримеран однос световних моћника према Цркви.“

Блаженопочивши владика Сава, као покретач и уредник многих црквених публикација, старао се да сваки редак, сваког аутора, буде ваљано и уредно штампан. Разумљиво је што је било пропуста, па је сабирање његових радова у овој књизи била прилика да се неке мањкавости, колико је то било у моћи приређивача, исправе.

Књига *Избрани богословско-историјски радови* епископа Саве Вуковића графички је прилагођена великом књигољупцу и познаваоцу штампарских вештина, какав је био владика. Формат књиге у спомен деценије од његовог упокојења је монографски. Књига је повезана у платно, а на насловној страни је владикин препознатљиви потпис, који подсећа на ревност коју је владика Сава „равномерно распоређивао и на пастирско служење, црквену администрацију, свештенослужење, као и на поље интелектуалне делатности... неимарску делатност и социјално старање“.

САПУТНИЦИ НА ПУТУ ЗА ДАМАСК

Пут за Дамаск: пут човековог земаљског живота. На њему се јавља Истина. Али, не сусреће се са истином „лицем к лицу“ свако ко иде овим путем. За неке, то је само нејасан звук, или одраз светлости. Али, и нејасним звуком, и одразом светлости Истине, Господ приводи човека у дом Свој

У едицији *Тихи глас* врло запажене издавачке куће *Бернар* (Стари Бановци – Дунав – Београд), нарочито по руској уметничко-есејистичкој прози (*Избрана дела* Ивана Буњина, Сергеј Фудел, *Црква и њен тамни двојник*, Трилогија Ивана Иљина *Ватре живота*, Константин Паустовски, *Марија Черни*, Јуриј Казаков, *Адам и Ева*, Николај Љесков, *Запечаћени анђео*, Иван Шмељов, *Неисцрпна чаша*), појавила се и књига невеликог обима *Сапутници на путу за Дамаск – о неприметним делатницима апостолског времена* (размишљања уз Дела апостолска) коју је написао архиепископ Јован Шаховској (1902-1989). Наиме, реч је о одломку из књиге архиепископа Јована *Од тайне човеческеј жизни* која је објављена у Москви 1999. године. Превод на српски језик је урадио Зоран Шаренац.

На неколико првих страница, читалац се може упознати са ликом и делом архиепископа Јована: да потиче из угледне руске племићке породице, да је у Русији

и у емиграцији (након 1920) стекао изузетно световно и богословско образовање, да од 1927. до 1930. године живи у Србији (у Белој Цркви) као јеромонах под јурисдикцијом Руске заграничне Цркве), да у Паризу 1930. године прелази под јурисдикцију митрополита Евлогија Георгијевског. Након дужег боравка у Берлину, 1946. године прелази у САД и бива примљен у клир Северноамеричке митрополије, која је 1970. године призната од Московске патријаршије као аутокефална Православна Црква у Америци. За епископа је хиротонисан 1947, а епископ, односно архиепископ санфранциски и западноамерички постаје 1950. године.

Од педесетих година прошлог века, па све до краја живота, сваке недеље је на радио-станици *Глас Америке* имао емисију *Разговори са руским народом*, што је представљало врло важну духовну помоћ Русији у годинама атеизма. Приређивач књижице *Сапутници на путу за Дамаск* доноси и детаљан попис дела која је написао архиепископ Јован Шаховској.

У време када наша богословска издавачка продукција не оскудева у делима (преведеним, али и домаћих аутора) научне теолошке орјентације, са добродошлицом се могу поздравити јасна и језгровита размишљања архиепископа Јована „о неприметним делатницима апостолског времена“, који су поминути у новозаветној књизи Дела апостолска. О доприносу ових личности уласку човечанства на пут спасења у Христу говори у кратком уводу сам аутор: „Људски род у својој историји зна и памти и своје велике делатнике и ствараоце, и своје велике злочинце и преступнике. Животи и једних и других подједнако бивају поука и путоказ. Драгоцен материјал духовног знања за све људе и народе јесте повест Дела апостолских, и у тој повести, нарочито, речи о људима неприметним, који се ничим нису истицали, а живели су уз апостоле. У томе и јесте сва њихова особеност и значај: они су живели заједно са апостолима, они су ходили с њима по дамаском и по другим путевима. Назваћемо их заједничким именом *Сапутници на путу за Дамаск*. Ови ученици Истине, сарадници и сведоци првог века хришћанства, израстају у дубоко значајне ликове, дате нам, несумњиво, ради духовног умудрења.“

У деветој глави Дела апостолских, након Савловог обраћења, наводи се да „Цркве по свој Јудеји и Галилеји и Самарији уживаху мир напредујући и ходећи у страху Господњем, и умножаваху се утјехом Светог Духа“. У таквој атмосфери, „догоди се да Петар обилазећи све, сиђе светима који живљаху у Лиди“, међу којима је и Енеј.

„Овај Енеј свету је мање познат од Вергилијевог. Тај је ишао по свету и чинио разна дела људске храбрости, а овај ‘већ осам година лежаше на одру, јер бјеше узет’. Тај путник ниједног човека није учинио бољим, а овај ослабљени обратио је Господу ‘све који живљаху у Лиди и Сарону’. Он је то учинио и без подвига, само тиме што је примио у себе силу Божију и исцелио се њоме.

Енејева болест (као и болест многих људи у свету) била је ‘не на смрт, него на славу Божију’. Овај најћутљивији посленик Промисла Божијег, после искушења болести, био је исцељен од Господа кроз Петра. ‘И рече му Петар: Енеје, исцељује те Исус Христос; устани са постеље своје; и одмах устаде.’ Није имао никакву сумњу у то да га Исцељује Христос. Реч (као при стварању света) – постаје дело. Енеј, који је осам година лежао, устао је. Видели су га сви у Сарону и Лиди и обратили се Господу.

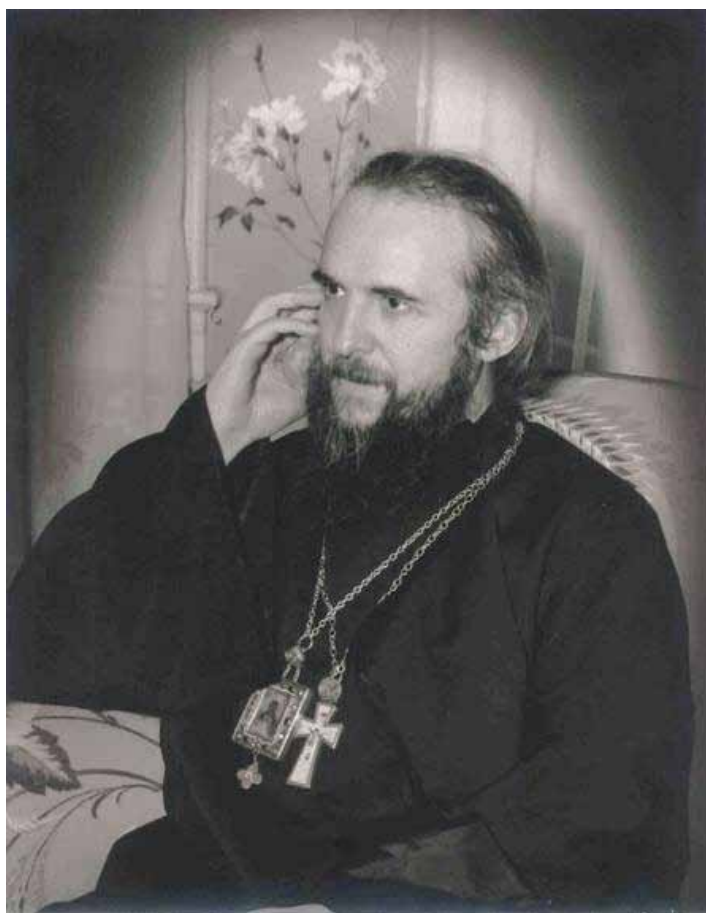
Сам Господ, апостол Петар и Енеј – то су три силе које делују у свету.

Прости, непознати човек, Енеј, ћутљиво, самим својим животом, благовести силу Божију.

Проста, послушна, кротка душа – Енеј.“

Архиепископ Јован Шаховској у *Сапутницима на путу за Дамаск* коментарише и неке појаве из апостолског времена, међу којима је нарочито занимљива и поучна епизода о томе како Јудеји, након Павлове приче о свом обраћању, бацају праšину у ваздух:

„У својој јарости (већ делимично изнемоглој) против апостола и Христовог учења, Јудеји, који су се сабрали у гомили пред представником Римске државе, не само да су викали, него и ‘збациваху хаљине своје и бацаху праšину у ваздух’. Ова прашина – и њој слична – до данас лебди у ваздуху овога света... Ако понекад бива тешко дисати ваздух овога света, целу његову атмосферу, то је само зато што у ваздуху лебди прашина бачена (и бацана све време) од стране противника Божије Истине. Тежак је ваздух овога света, пун праšине за људски дух. Треба се све време уздизати, одвајати се од земље, приближавати се небу, да би се нашао други ваздух, који би било лако дисати. Прашина у ваздуху, коју помињу Дела апостолска, слика је нарушеног Закона Божијег, символ сваког греха. Прашина сама по себи, физичка земља,

благословена је и призвана да доноси добре плодове у корист људима. Али, нечастиво бачена у чисти и за човека лековити ваздух, ова прашина одузима благослов ваздуху.

Само и једино зла воља човекова може да учини овај грех, нарушавајући свету Божију вољу која је свету намењена. Појавом греха помрачује се цела атмосфера живота...“

Приредио Н. Ј.

Нова црква

Евгеније Пилипенко

СТРАДАЊА ХРИСТОВА: БОГОСЛОВЉЕ ИКОНЕ

Филм Мела Гибсона *Страдања Христова* претендује на звање озбиљног сведочанства о вери путем средстава масовне уметности. За многе ће он бити најблискији и могуће једини сусрет са Личношћу Спаситеља, што је поставило пред аутора мисионарски задатак да покаже „целину у фрагменту“ и изрази, ограничивши се фактички јединственом темом, пуноћу црквене вере у Сина Божијег. Гибсон је пошао путем достизања крајње емоционалне напетости и историјске убедљивости са основним акцентом на детаљним натурализованим илустрацијама мучења Исуса Христа. Међутим, да ли су се оправдала ова средства у стварању лика јеванђелског Христа и људског спасења, које је Он савршио на крсту?

иђење Христа изван и унутар Светог Предања је различито. Сећање Цркве није људско и није историјско у уобичајеном смислу. Сећање Цркве је од Духа: *А Утјешитељ Дух Свети, кога ће Отац послати у име Моје, Он ће вас научити свему и подсетиће вас на све што вам рекох (Јн 14, 26)*. Православље гледа на страдања Христова у светлости Његовог светлог Васкрсења, у опиту општења са Светим Духом, јер је „Син – икона Оца, а икона Сина – Свети Дух“ (преподобни Јован Дамаскин). Зато је црквеном доживљају Спаситеља и Његових Страдања апсолутно туђ натурализам.

Богонадахнути апостоли-јеванђелисти нису укључивали у свој мисионарски арсенал скрупулозни опис детаља страдања. Виђење и сведочанство Цркве нема описни, него има свештено-историјски карактер у Духу и Истини. Јеванђелисти одстрањују своје људске доживљаје казне Учитеља, полазећи од опита Цркве већ испуњене даровима Педесетнице и следећи од самог васкрслог Господа саопштеном

смислу онога што је о Њему написано (Јк 24, 27). Тако тајна Христових страдања улази у Предање кроз победоносну светлост пасхалне Радости.

Јеванђеља јасно говоре о Христу као о дугочекиваном Спаситељу, Богу Речи. У њима нема фабулозних загонетки и трагичних колизија. До Страдања су чудо Рождества и јављање Светлости Преображења, као непосредни признаци силе Сведржитеља. Богословско осмишљавање причешћа на Тајној Вечери показује да Васкрсење Христово у сакралној димензији реално предходи Страдањима и Крсној смрти. „Ово је (васкрсло) Тело Моје.“ Страдања зато заправо постају спасоносна, јер њихов смислени метаисторијски корен представља устајање Христа из мртвих и обожење људске природе. Тако о њима сведочи литургијско искуство Цркве: „У опште васкрсење пре Твога страдања уверавајући, подигао си из мртвих Лазара, Христе Боже.“

Хришћанска проповед, која у основи истиче огромна људска страдања Господа, ризикује да Га представи као једног од хероја-страдалника, кога је обожило митско сећање покољења. Атеизам се користио не једном овим аргументом. Суштина новозаветне благовести се састоји у нераскидивом дво-јединству објављивања Христа распетог и васкрслог. *А ако Христос није устао, онда је празна проповијед наша (1 Кор 15, 14)*. Новозаветна историја је показала да саме по себи Исусове муке нису постале узрок масовног обраћења и темељом сабирања хришћанске заједнице. Већина оних који су посматрали страшно кажњавање није поверовала у том тренутку у Спаситеља. Напротив, многи су Му се ругали и исмевали Га. И тек су знамења, која су уследила за време Христове смрти, пробудила срца неких (Мт 27, 39-44; 27, 54).

Репродукција Господњих страдања у натуралистичким сликама противречи принципима православног учења о икони Христовој, које прописује да се не изображава Његова људска природа (што би било несторијанство, које раздељује Христа на двоје), већ јављена у телу Ипостас Бога Сина. Физичка страдања постају спасоносним Страдањима само у изванредној светлости догмата о најтешњем сједињењу и узајамном дејству двеју природа у Христу. По речима Светих Отаца, „две природе у Христу свагда делују у општењу једна са другом“

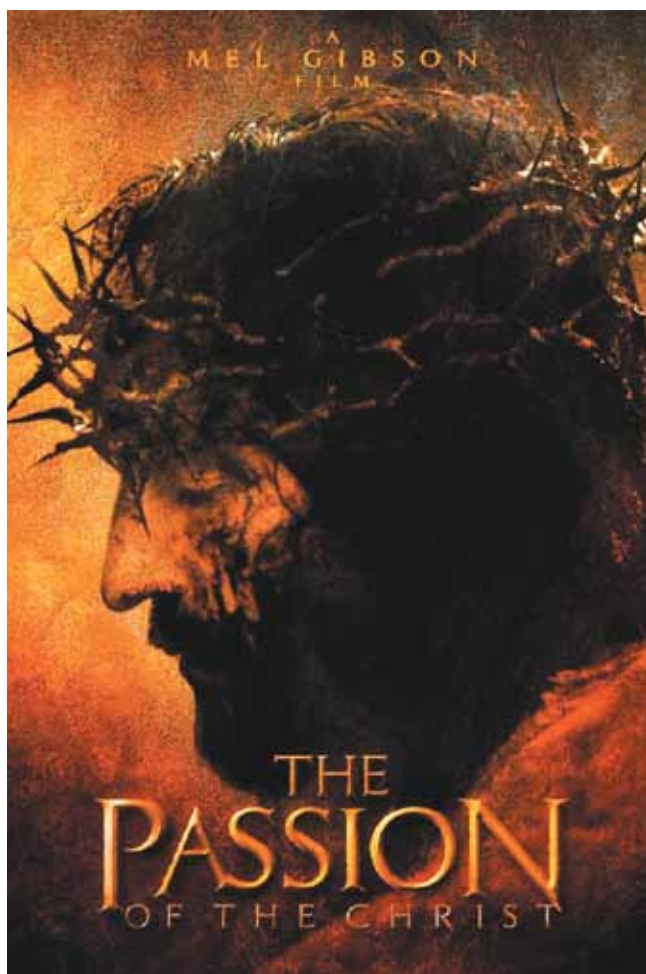

и „свако од оба дејства созерцавало се заједно са другим“. На Крсту је страдао Богочовек, и Субјект страдања је било Друго Лице Пресвете Тројице. Црква истиче величину страшне Крсне Жртве не због крајње изоштрености истјазавања невиног Човека, већ зато што је „Сама Реч Божија претрпела све телом“ (преподобни Јован Дамаскин).

Међутим, како је могуће изразити људско страдање Бога? Само објашњавањем тајинстава и симболички. Бог устима апостола уздржано говори о овоме, као да скрива од радозналост испитивања Своја лична страдања. Сходно томе, иако су страдања Господа била јавна (очигледна), она остају тајна Цркве, која се запечаћује у свештено-канонским формама. Православље преживљава реалност светих Страсти не снагом људске имагинације, већ „светотајински“ – у симболичкој стварности богослужења, у недокучивости „бесмртних и боготворећих“ Дарова Евхаристије. *Јер кад год једете овај хљеб и чашу ову пијете, смрт Господњу објављујете, докле Он не дође* (1 Кор 11, 26). И стварно се може дотаћи овога само стваралачким напором вере и благодатним садејством Светога Духа. А опремљен физиолошким подорбностима мучења „страсни плакат“ биће само недопустива профанација Животворнога Крста и Божанског домостроја спасења.

Филм Мела Гибсона, по вероисповести католика, много је прихватио из наслеђа западно-хришћанске културе. Утемељен у европској хуманистичкој уметности, натурализам у представљању хришћанских сижеа јесте последица католичког филиоквизма, који подчињава Свети Дух другим Лицима Пресвете Тројице. Умањен у персоналистичкој самосталности, „Свети Дух није више основа живота, слободе и обожења“ (В. Лоски). Као резултат, сва пажња се усредсређује на Христа и Његову људску природу. У католичкој побожности започиње да доминирају чулно-емоционални опит и психичка преживљавања, за шта су нарочито податне слике Страдања. „Ако не умеш да созерцаваш горње и небеско, умири душу своју у страдањима Христовим, и у светим ранама Његовим обитавај са љубављу. Када припаднеш са страхопоштовањем ка драгоценим Исусовим ранама, добићеш велику утеху у жалости“ (Тома Кемпијски, *О подражавању Христа*). Међутим, овакво непосредно посматрање Христа оставља созерцатеља у ропству сопствених душевних утисака, зато што *нико не може рећи: Исус је Господ, осим Духом Светим* (1 Кор 12, 3). Божанско се на тај начин повлачи у други план и Христос се представља католичкој свести у натуралистичком виду – доступном и разумљивом људима, али далеко од Богочовечанске тајне Оваплоћенога Логоса.

Католичка духовност, занимајући се култивисањем Христових Пасија, следи концепцију древногрчке трагедије: увлачење гледаоца у дубоко сапреживљавање са происходећим дејством, са циљем достизања катарзе – очишћујућег емоционално-моралног акта. Зато су у духовној пракси честе сугестије у циљу буђења егзалтираних

душевних стања уз помоћ уобразиље и упечатљивих представа. „Да би састрадавао страдајућем Господу, приступи ка Његовим унутрашњим боловима, који су раздирали душу Христа Господа. А када будеш рањен овом жаоком, онда не гледај на спољашња страдања и сигурно ћеш, расуђујући о Његовим унутрашњим патњама, заплакати“ (Ј. Скуполи, *Духовна борба*). Но, затворена у себе катарза не може заменити покајање, устремљено на богоопштење које изводи човека из сопствених граница.

Поричући нетварност Божанских енергија које су присутне у свету, католичка догматика оставља верујуће код подножја Тавора само са тварним даровима. Ово има за последицу да је духовна култура католицизма изгубила из вида пут реалне причасности Божанској Светлости. Чак и мистички пробоји не достижу до пашњака Светога Духа, вртећи се у кругу људскога виђења Христа.

Налазећи се у колеџи западно-хришћанске традиције, филм америчког режисера је фокусиран на приказивање Христа Човека. Исус је приказан као свети човек који учи о љубави и праштању, пре посланик виших сила, него Бог. Нарочито је антропоморфна по средствима глумачког изражавања епизода Гетсиманске молитве. Још више ојачавају сумње у Божанскост Сина Човечијега речи произвољно уметнуте у моменту распињања: „Ја сам слуга Твој и син слушкиње Твоје“ (Пс 115, 7).

Страдања Христова не зраче месијанским тоном, који се тако јасно чује у Јеванђељима. У сценарију се нашло места само за једно чудо Хри-

Небо, које на крају проплаче, не чуди се победи Сина Божијег на Крсту. А управо у овоме се и састоји спасоносни парадокс хришћанства: оруђе ужасне и срамне казне, захваљујући Христовој Жртви постаје извор највеће радости. Сам тренутак Христове смрти је почетак тријумфа живота, зато што је и „у аду са душом као Бог“. Победа Христова има непролазан значај у свим еонима, за „свакога човека, који долази у свет“. Без овог живог осећања у погрешном смислу – трагичном, а не сотириолошком – доживљавају се речи *Сврши се* Спаситеља који виси на Крсту, и није разумљив смисао закључног крика сатане.

стово, које тоне у бујици сцена насиља. Због одсуства осећања власти и силе Божије у Исусу – знакова Његовог царског и свештеног служења – остала је нејасна идеја добровољности Жртве и крајњег самоунижења Господа. У филму се не помиње предвечерје празника јудејске Пасхе, што лишава хронологију Страдалних догађаја сакралног ритма – божанске предодређености испуњења старозаветних очекивања. Најважнији за потоњи живот Цркве догађај Тајне Вечере, где се установљава начин мистичког присуства Христа у Бескрвној Жртви Евхаристије, приказан је површно и банално.

За хришћанство је суштински важно да је Месија који је дошао – оваплоћена и учећа Реч Божија. На жалост, у филму речи Христове, „речи вечног живота“ – пролазе једва приметно. Нарочито је тешко гледаоцу, који је слабо упознат са новозаветним текстом. Сва пажња је привучена ка визуелном, сва изражајна средства су устремљена на потресање осећања. Међутим, Христос из Јеванђеља, чак идући голготским путем, говори народу са месијанском снагом, раскривајући есхатолошки нерв трагичне очигледности.

Не плачите за Мном, него плачите за собом и дјецом својом. Јер ево, долазе дани у које ће се рећи: благо нероткињама, и утробама које не родише, и дојкама које не дојише. Тада ће почети говорити горама: падните на нас; и бреговима: покријте нас! Јер кад овако чине са сировим дрветом, шта ли ће бити са сухим (Лк 23, 28 – 31).

Безбројна неправедна мучења и слика суровости казне усмерени су на то да приморају гледаоца да поверује у смрт Христову. Истовремено штрих кадрови Васкрсења не инсистирају на уништењу њене адске жаоке. Може се сматрати да су политички коректно, не намећући истинитост Христовог Божанства и факта Његовог славног Васкрсења, аутори тежили да се прилагоде стандардима „општељудских“ вредности и придају филму екуменистичку ширину. Идући, на тај начин, путем „христологије одоздо“ филм је добио хуманистички набој, изгубивши при том Богооткривену суштину нашег спасења.

Често говоре да филм Гибсона може привести човека вери. Али каквој, заправо вери? Хришћанска вера је испуњена дубоким духовно-догматским садржајем, са висине кога врхунац вере задобија истинску целосност, одухотвореност и трезвеност. Жалост због Распетога, коју изазивају *Страдања*, још није хришћанско учење. Но, можда ово буде првим кораком ка његовом прихватању? У оваквом случају, блажени су који видеше и повероваше. Истинска вера се заснива на жељи за спасењем од греха и смрти, и разбуђује се радосном вешћу о избављењу. У ум и срце грешног човека мора придоћи вера у Божанскост Спаситеља, и тада ће спасење бити реално и свесилно. Не може се сведочити о Христу не узимајући у обзир догматску пуноћу предвечне тајне Искупљења, без осетног дисања друге реалности, која тако недостаје филму.

Истински хришћански живот је духовна област. Зато, онеме који искрено поверује спектакуларној „правди“ *Страдања Христових*, потом ће бити тешко да поверује неупадљивој правди Јеванђеља и богослужбеног чина. Пре ће неко харизматичко сабрање или други „мистички“ потреси задовољити распаљену уобразиљу, која захтева такав психоемоционални допинг.

У религиозном стваралаштву изображавајућа средства имају убедљиву снагу само онда када иза њих стоји истински духовни садржај и смисао. Хришћанска уметност је незамислива ван везе са хришћанском онтологијом, која је пуноћа живота Духа Светога у Цркви и искуство Богоопштења у Христу. Без тога, ни пожељна „аутентичност“, ни савремене технологије не могу обезбедити делу потребну дубину хришћанског сведочанства. Тада се и највеће и најглавније показује као површно и бледо. На жалост, творци холивудских *Страдања* нису сматрали да духовно пробудити човека не могу нове форме уметности, или снага естетског шока, већ непролазна новина личног сусрета са Живим Богом, са Животом Вечним.

Са руског превео: Небојша Ћосовић

ИЗВОРИ О ПРОСЛАВЉАЊУ СВЕТОГ ВИТА (ВИДА) КОД СРБА

Видовдан, празник Светог Вита (Вида), мученика из Диколедијановог доба са Сицилије, има изузетно важно место у хришћанској и националној свести Срба, првенствено као дан спомена Косовског боја и Светог кнеза Лазара. Међутим, и пре Косовске битке, култ овог ранохришћанског мученика био је код Срба израженији него међу осталим православним народима

Још од V века (*Јеронимов мартиролог*), односно од VII, када је написан Витов *Passio*, на Западу су познати подаци о животу и страдању овог мученика. Свети Вит, седмогодишњи дечак са Сицилије, због снажне вере у Христа, стекао је у раном детињству исцелитељску моћ. Хришћанској вери дечака снажно и брутално се супростављао његов отац Иласије, угледни сенатор. Уз Божију помоћ, са васпитачем Модестом и дадиљом Крискентијом, бежи у Луканију где наставља исцељења. Када је Диокледијановог сина обузео нечисти дух, запретио је да неће напустити царевића док не дође Вит Луканијски. Доведен у Рим, дечак је исцелио царевог сина, али није хтео да принесе жртву паганским боговима, што је био разлог да са пратиоцима буде подвргнут тортури. Током мучења анђеоло их чудесно односи у Луканију. И ту Вит позива Господа да прими душе страдалника, што је и услышано, тако да он и пратиоци умиру у миру. Кроз три дана, Вит се у чудесној визији јавио угледној хришћанки Флоренцији, која је тела мученика сахранила.

Након ширења култа Светог Вита у јужној Италији и Сицилији, његово поштовање се врло рано пренело и у Рим, тако да папа Геласије у последњој деценији V века помињеримскосвятилиштепосвећеносицилијанском младом мученику. Мошти су му средином VIII века пренете у угледни Сен Дени код Париза, да би 836. године биле дате на дар бенедиктинској опатији Корвеј у западној Саксонији. Како су монаси ове опатије имали снажну мисионарску делатност, култ Светог Вита се значајно укоренио међу германским и неким западнословенским народима, пре свега код Чеха. Има наговештаја да су се Света браћа Ћирило и Методије у Великој Моравској могли сусрести са култом овог свеца, јер није искључено да су франачки мисионари користили Витово исцелитељско поштовање за своје деловање међу Словенима.

На основу једног доста старог рада протојереја Јована Вучковића, професора задарске и ректора Старе карловачке богословије (*Свети Вит /Видов Дан/. Једно питање из агиологије православне цркве*, Хришћански весник XII /1890/) и савремене рас-

праве Миодрага Марковића (*Култ светог Вита /Вида/ код Срба у средњем веку*, Зограф, 31 /2006-2007/), може се пратити ширење поштовања овог мученика, пре свега међу народима под римском јурисдикцијом, али и код православних, и то најизразитије код Срба.

Прва позната ликовна представа (голобради младић, скоро дечак) је из 850. године у доњој цркви Светог Климента у Риму, а такође су запажени портрети у венецијанском Светом Марку и катедрали Монреала, из друге половине XII века.

Име сицилијанског мученика није забележено ни у једном литургијско-химнографском споменику општеправославног (Васељенског) карактера. Његовог помена нема, на пример, у типичу цариградске Свете Софије, *Менологу цара Василија II*, другим цариградским синаксарима... Једино је богослужбено прослављан међу грчким монасима који

су живели у јужној Италији. Тако његове службе познају грчке литургијске књиге које су настале у јужној Италији (*Напуљски месецослов* из IX века, синајски „канонарион“ /IX или X век/, месецослов Капуанског грчког јеванђеља из 991. године, типик катедралне цркве Ваведења у калабријском граду Бовију из 1552. године). Иначе, више грчких монашких заједница у јужној Италији за свог заштитника имале су Светог Вита; једна од најважнијих била је код Полињана, нешто јужније од Барија.

Што се тиче уласка Витове службе у руске минеје (месецослов Архангелског јеванђеља /1092/, службени минеј за јун из XII века, настао у Новгороду, *Успенски зборник* /крај XII века/), готово је си-

гурно, без обзира што су ове књиге образоване по типу *Студијског типика*, да се она у њима нашла под утицајем чешке старословенске књижевности из периода када су међу Чесима мисионарили монаси са Запада који су били под јаким утицајем мученика са Сицилије.

Није познато да је на територији под јурисдикцијом Цариградске патријаршије подигнута и једна црква посвећена Светом Виту. Једино је извесно да је за светогорски манастир Светог Павла у Венецији крајем XIII века израђен раскошан диптих са Витовим ликом, и то, вероватно, као поклон српског краља Милутина, или можда Драгутина.

Међутим, има и доказа да су Срби још раније поштовали Светог Вита. У месецослову *Мирослављевог јеванђеља* (последња четвртина XII века), под 15. јуном помињу се Свети Вит, Модест и Крискентија. У прологу манастира Леснова (1330), такође 15. јуна, после пророка Амоса, прослављају се Дула из Киликије, Вит, Модест и Крискентија. У Русији се налазе и три српска пролога из прве половине XIV века са поменом Вита, али без пролошког житија (*Румјанцев 319*, збирка Синодалне типографије број 1146, *Хлудов 189*).

Прошлошко житије и служба Светом Виту налазе се у српском минеју за јун и јул, насталом око 1320. године, а који се данас чува у Црквено-историјском археолошком институту у Софији (рукопис број 501). У науци су регистрована још два минеја из Милутиновог времена са службом Светог Вита који се налазе у Москви и Санкт Петербургу. И у месецослову *Дечанског четворојеванђеља*, које је Гиљфердинг од-

нео у Санкт Петербург, помиње се јужноиталијански млади мученик. Али након литургијске реформе код Срба, под утицајем превода *Јерусалимског типика* архиепископа Никодима (1319), из химнографских списа готово да нестаје Витово име. Једино га бележе два преписа *Јерусалимског типика* (крај XIV или почетак XV века) из Дечана (број 114 и 115).

Како култ Светог Вита није заживео у Византији, једна од претпоставки зашто је његово прослављање живо међу Србима, јесте чврста веза овдашње црквене праксе са старословенским књижевним наслеђем из времена Свете браће и њихових настављача. Тако *Асеманијево изборно јеванђеље* (почетак XI века) и *Остромирово четворојеванђеље* (1056/1067), репрезентативни старословенски споменици, у месецословима помињу Светог Вита. А већ је указано на могућност да су се Ћирило и Методије, па и њихови ученици, могли сустрести у Моравској са његовим култом.

Логично је да поштовање Светог Вита у српским земљама заживљава и ширењем овог култа из јадранског приморја. М. Марковић, у поменутом чланку, наводи: „Храмови посвећени Светом Виту постојали су, наиме, током средњег века на острвима некадашње кнежевине Неретвљана – на Брачу, Хвару, Корчули и Мљету – а и у такозваним приморским земљама државе Немањића – у Диоклитији, Далмацији, Травунији и Захумљу.“ Једну цркву Светог Вита (Вида) на Корчули Стефан Првовенчани додељује 1220. године манастиру Свете Марије на Мљету. А у *Светоарханђелској повељи* цара Душана (1347/1348) помиње се црква Светог Вида код села Купелника, метоха царске задужбине у Доњем Пилоту.

Евидентиране су и иконографске представе Светог Вита у српским манастирима и црквама. Овај мученик врло репрезентативно место има у цркви Богородице Одигитрије у Пећи – у северозападном травеју, уз ктиторово (архиепископ Данило II) гробно место, а заједно са најпоштованијим светим лекарима – светим Космом, Дамјаном, Пантелејмоном и Јермолајем. И Душанов властелин Петар Брајан Вита слика међу другим мученицима у својој задужбини, Богородичиној цркви у Карану. Још није поуздано утврђено да ли се његов портрет налазио и у манастиру Велућу.

Ови извори доказују да је међу православним Србима у средњем веку Свети Вит имао значајно богослужбено место. Но, након литургијске реформе увођењем *Јерусалимског типика* (прва половина XIV века) и од времена стварања црквеног мученичког култа Светог кнеза Лазара Косовског (одмах после 1389), из српских минеја и синаксара нестаје име овог ранохришћанског мученика.

Интересантно је да рани српски извори о сукобу на Косову пољу не региструју да се тај чин догодио на дан када се празновао Свети Вид, али латински не заборављају који се светац тога дана прослављао (фирентински одговор из октобра 1389. на писмо краља Твртка I, дубровачки летописац из XV столећа). Први докумен српске провијенције који

помиње Видовдан јесте *Сеченички летопис* из друге половине XV века. А Константин Михаиловић из Островице у *Јаничаревим успоменама* (1497-1501) пише: „И тада је у среду, на дан Светога Вита, започео веома жесток бој и трајао је све до петка.“ И једна бугарштица из Пераста памти када је била Косовска битка: „Видовданак бијаше, а Лазару крсно име.“

У ново доба Видовдан улази преко Вука Караџића. Он најпре (1815) записује и објављује десетерачку песму *Кнежева вечера* („Видов дан ће сутра осванути, видећемо ко је права вера, ко је вера, а ко ли невера“), а потом у *Ријечнику* (1818) трвди да се битка одиграла на Видовдан. „У почетку он (Видовдан) је најчешће помињан и слављен у књижевним делима, да би већ средином XIX века, у доба пораста српског националног романтизма, постао свеприсутан симбол херојства српског народа, посебно његовог јуначког отпора Турцима. Нешто касније, од 1864. године, поново се појављује и у црквеним календарима. При томе се догодио необичан парадокс. Видовдан је постао празник од посебног значаја у свим слојевима српског друштва, али то више није био дан Светог Вита, по коме је празник добио име, него дан спомена смрти Светог кнеза Лазара и Косовског боја. Сицилијански мученик је, истовремено, скоро сасвим заборављен. Није прослављан у богослужењу, химнографији и иконографији, а последњих деценија у стручној и популарној литератури негира се чак и било каква веза између њега и Видовдана“ (М. Марковић, *Култ светог Вита...*).

Многи етнологзи (Миле Недељковић, Душан Бандић, Мила Боснић) везу између 15. јуна и празновања Светог Вита почињу да негирају након појављивања књиге професора Миодрага Поповића *Видовдан и часни крст* (1976), у којој се, без увида у химнографске и иконографске изворе, Видовдану придају паганске карактеристике (Световид – врховно божанство Словена пре покрштавања). Поповић је ово преузео из застареле и превазиђене студије историчара Натка Нодила (*Religija Srba i Hrvata na glavnoj osnovi pjesama, priča i govora narodnog*, Rad JAZU 77 (1885)). У другој половини XX века једино меродавно о пореклу празника Видовдана код Срба пише тадашњи епископ банатски Амфилохије Радовић у чланку *Толико слављени Видовдан код Срба заправо је благодан латинског Светог Вита* (Банатски весник 3/1989).

Н. Јованчевић

ПРУДЕНЦИЈЕВЕ ХИМНЕ

(одломци)

Чак и за грешне духове преступника
славно се прекинуше мучења поред Стикса у аду
те значајне ноћи када се Свети Бог вазнео
из подземног царства¹ на висину...

Обеснажише се казне, тартар изгуби силу.
Ликују мртви јер тамница опусте;
мноштво умрлих² ослободи се огња
и не потекоше, као обично, сумпорни потоци.

(химна пета)

Да би они који су аду спознали спасење,
Милостиви сиђе: попустише врата,
порушише се засуни, паде неразрушава реза.

Када ослабљене браве отворише смртнима врата,
лако [се отвараху] улазећима а тешко излазећима.

Када Бог обасја јасном светлошћу кланац смрти,
у застрашујућу таму унесе јасни дан
болно бледе звезде жалосног неба...

За кратко време предаде Себе смрти Вожд
спасања,
како би умрлима и погребенима јавио васкрсење;
и растргнуте беху узе давних сагрешења.

Тада се многи свети оци, следећи Спаситеља,
враћају концем трећег дана [на земљу],
и обукавши своја тела, излазе из гробова.

(химна девета)

са руског превела Марија Дабетић

1 Латински: ex Acherunticis.

2 Латински: umbrarum populus – буквално: „народ сенки“, „мноштво сенки“.

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДЈИНСКОЈ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. јуна до 31. јула 2011. године:

Осветити:

Новоподигнути храм Вазнесења Господњег у Араповцу, Архиепископско намесништво колубарско-посавско, 5. јуна 2011. године;

Звоно за храм у изградњи Светог архиепископа српског Никодима у Америћу, Архиепископско намесништво младеновачко, 25. јуна 2011. године;

Чесму при храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу, Архиепископско намесништво орашачко, 12. јула 2011. године;

Темеље трпезара при храму Светих бесребреника Косме и Дамјана у Загорици, Архиепископско намесништво опленачко, 14. јула 2011. године.

Рукопроизвести у чин чтеца:

Дејана Јовановића из Петке;
Живојина Јанковића из Петке.

Одликovati:

Правом ношења напрсног крста:

Протојереја Миленка Дидића, привременог пароха Друге парохије у Сопоту, Архиепископско намесништво космајско;

Чином игумана:

Синђела Саву (Богдановића), настојатеља Светоархангелског манастира Венчац у Брезовцу;

Чином протопрезвитера:

Јереја Радослава Јоцића, привременог пароха у Стојнику, Архиепископско намесништво космајско;

Чином протођакона:

Ђакона Мирослава Василијевића, парохијског ђакона храма Силаска Светог Духа (Старе цркве) у Крагујевцу, Архиепископско намесништво лепеничко;

Орденом Светог Симеона Мироточивог:

Миомира Пљакића из Крагујевца;

Предрага Чокића из Младеновца;

Дејана Чокића из Младеновца;

Ореденом Војска Карађорђа:

Душка Обрадовића из Лазаревца,

Архиепископском граматом признања:

Мила Зорића из Крагујевца;

Милоша Симића из Кољара;

Миленка Милетића из Крагујевца;

Владислава Танасковића из Лазаревца;

Слободана Жујевића из Лазаревца;

Синишу Марковића из Лазаревца.

Поверити у одслуживање:

Протојереју Мирославу Филиповићу, привременом пароху у Рудовцима, упражњену парохију у Миросалцима, Архиепископско намесништво колубарско-посавско;

Братству храма Светог архангела Гаврила (Врбичка црква) у Аранђеловцу, упражњену Трећу парохију при овом храму, Архиепископско намесништво орашачко.

Разрешити:

Протојереја ставрофора Стокана Ђирковића даље дужности одслуживања упражњене Треће парохије при Врбичкој цркви у Аранђеловцу, Архиепископско намесништво орашачко;

Протојереја Драгана Алића даље дужности привременог пароха у Миросалцима, Архиепископско намесништво колубарско-посавско, ради одласка у инвалидску пензију.

Примити у први разред богословије:

Милоша Бркића из Кусатка;

Владимира Милошевића из Голобока;

Драгана Келића из Азање;

Лазара Коларевића из Смедеревске Паланке;

Срђана Ђорђевића из Белушића;

Бобана Весића из Грошнице;

Дејана Обрадовића из Венчана;

Драгана Брестовца из Барајева;

Владимира Марјановића из Рогојевца.

Завршили богословију:

Стефан Булатовић;

Обрад Видаковић;

Илија Крстић;

Марко Урошевић;

Данијел Цвјетковић,

Милан Нешић;

Владимир Миљковић;

Саша Костадиновић;

Милош Марковић;

Никола Ракић;

Иван Шамановић.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Универзитета у Београду:

Лазару Живадиновићу;

Стефану Булатовићу;

Илији Крстићу;

Данијелу Цвјетковићу;

Обраду Видаковићу;

Марку Урошевићу;

Владимиру Миљковићу;

Саши Костадиновићу;

Николи Ракићу;

Милошу Марковићу;

Милану Нешићу;

Милени Петровић;

Александру Маџићу;

Стефану Ристићу;

Милошу Ђирићу;

Стефану Петрићевићу;

Николи Љубисављевићу;

Бојану Адамовићу.

Упокојили се у Господу:

Преподобна монахиња Нона (Николић), сестра Ваведенске обитељи манастира Каленића.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. јуна до 31. јула 2011. године

ЈУН

1. јун 2011:

Служио у манастиру Наупари Литургију и опело монахињи Ирини, сестри овог манастира;
Присуствовао у Београду отварању књижаре издавачке куће *Евро-Бунти*;

Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

2. јун 2011 – Вазнесење Господње:

Служио Литургију у манастиру Саринцу и пререзао славски колач поводом манастирске славе.

3. јун 2011 – Свети цар Константин и света царица Јелена:

Служио Литургију у манастиру Дивостину и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле;

4. јуна 2011:

Служио Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Великој Крсни;

Служио опело у Јагодини покојној Радмили.

5. јун 2011:

Освештао новоподигнути храм Вазнесења Господњег у Араповцу код Лазаревца и служио Литургију; одликовао чином протојереја пароха барошевачког и координатора за подизање овог храма протонамесника Милана Матића.

6. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светога Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Учествовао у матурском испиту из Светог писма ученика крагујевачке Богословије;

Рад у Епархијској канцеларији.

7. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

Учествовао у матурском испиту из етике и догматике у крагујевачкој Богословији;

Посетио, у пратњи протојереја ставрофора проф. др Радована Биговића, изасланика Светог архијерејског синода СПЦ, на матурским испитима у крагујевачкој Богословији и професора богословије, цркву Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама и космајски манастир Тресије.

8. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Учествовао у матурским испитима из литургике и црквеног појања у крагујевачкој Богословији;

Примио др Живорада Јовановића из Болнице Свети деспот Стефан Високи у Смедеревској Паланци.

9. јун 2011:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Председавао седници Управе Епархијских фондова;
Учествовао на матурској вечери у крагујевачкој Богословији.

10. јун 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу;
Примио проф. др Војислава Миловановића, протомајстора храма Светог Саве у Београду;
Рад у Епархијској канцеларији.

11. јун 2011:

Служио у манастиру Каленићу Литургију и опело монахињи Нони, сестри овог манастира;
Посетио Стојана Јевтића, амбасадора Србије у Белорусији.

12. јун 2011 – Духови:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Одликовао у Епархијском двору Орденом Светог Симеона Мироточивог Миомира Пљакића из Крагујевца.

13. јун 2011 – Духовски понедељак:

Служио Литургију и пререзао славски колач, поводом храмовне славе, у Старој крагујевачкој цркви;
Предводио улицама Крагујевца градску литију;
Рад у Епархијској канцеларији.

14. јун 2011 – Духовски уторак:

Служио Литургију и пререзао славски колач, поводом храмовне славе, у цркви у Церовцу код Крагујевца.

15. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Брајковцу и посети заједницу *Земља живих*;
У Патријаршији у Београду учествовао на више састанака.

16. јун 2011:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Светог архијерејског синода.

17. јун 2011:

Служио, поводом десетогодишњице упокојења епископа шумадијског Саве Вуковића, Литургију и парастос у Саборној крагујевачкој цркви.

18. јун 2011:

Служио Литургију у Светоархангелском манастиру Венчац у Брезовцу и синђела Саву, настојатеља овог манастира, одликовао игуманским чином; пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле посвећене Светом Јоаникију Липовцу;
Посетио археолошка налазишта на Венчацу;

Посетио храм Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу и утврдио распоред црквеног живописа; Посетио цркву Свете Анастасије Српске у Копљарима и утврдио распоред црквеног живописа; Посетио цркву у Младеновцу ради надгледања радова на обнови; Посетио у Лужницама др Слободана Славковића.

19. јун 2011:

Служио Литургију у Вазнесењском храму у Сопоту; одликовао протојереја Миленка Дидића, пароха у Сопоту, правом ношења напрсног крста и јереја Радослава Јоцића, пароха у Стојнику, чином протојереја; Присуствовао у Сопоту фестивалу црквених хорова Шумадијске епархије.

20. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром; Рад у Епархијској канцеларији; Посетио у селу Грбицама екипу, на челу са Радошем Бајићем, која снима филм *Лед*.

21. јун 2011:

Служио Литургију у капели Владичанског двора у Крагујевцу; председавао састанку манастирских настојатеља Шумадијске епархије.

22. јун 2011:

Служио, поводом педесетогодишњице упокојења краљице Марије Карађорђевић, Литургију и парастос у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу; Посетио сестринство манастира Никоља у Шаторњи.

23. јун 2011:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви; Примео свештенике Крушевачке епархије.

24. јун 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; Примео јеромонаха др Давида Перовића, изабраног епископа крушевачког; Посетио Болницу у Смедеревској Паланци ради надгледања радова на подизању болничког храма.

25. јун 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви; Рад у Епархијској канцеларији; Посетио Младеновац ради надгледања радова на подизању бисте блаженопочившег патријарха Павла; Освештао у Америћу звона за храм Светог архиепископа Никодима у изградњи.

26. јун 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради.

27. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром; Примео секретара Епархијског управног одбора Крушевачке епархије; Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

28. јун 2011 – Видовдан:

Служио Литургију у крушевачкој Лазарици и пререзао славски колач поводом храмовне славе; служио парастос погинулим у свим ослободилачким ратовима Србије; предводио Видовданску литију улицама Крушевца.

29. јун 2011:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац; председавао састанку са архијерејским намесницима и председницима црквених општина Крушевачке епархије поводом устоличења новог епископа.

30. јун 2011.

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Светог архијерејског синода и Патријаршијског управног одбора.

ЈУЛ

1. јул 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; Рад у Епархијској канцеларији; Посетио, у пратњи архитекте Бранка Игњатовића, место на којем ће се градити манастир Свете Петке у Неменикућама; Учествовао у Крушевцу у јавном представљању књиге *Сусрети са старцима* архимандрита мр Алексеја Богићевића.

2. јул 2011:

Служио Литургију у манастиру Дивостину и пререзао славски колач породици Борић; Одржао у крагујевачкој Богословији пријемни испит за упис ученика у први разред богословије; Примео др Атанасија Јевтића, умировљеног епископа захумско-херцеговачког.

3. јул 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

4. јул 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром; Служио бденије у капели манастира Каленића.

5. јул 2011 – Преподобна Анастасија Српска:

Служио Литургију у Копљарима и пререзао славски колач поводом храмовне славе; Рад у Синоду СПЦ.

6. јул 2011:

Учествовао у Патријаршији СПЦ у раду Светог архијерејског синода и Патријаршијског управног одбора; Учествовао у раду Одбора за осликавање храма Светог Саве у Београду.

7. јул 2011:

Служио Литургију у храму Светих врачева Косме и Дамјана у Азањи; Посетио Болницу у Смедеревској Паланци ради надгледања подизања болничког храма.

8. јун 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад у Епархијској канцеларији;
Одржао састанак ради договора о живописању манастира Вољавче;
Примио у Владичанском двору др Славицу Ђукић, председницу Народне скупштине Републике Србије.

9. јул 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Посети село Бабе ради надгледања радова на Епархијској кући;
Посетио у Барајеву дечији вртић у изградњи и Вознесењску цркву;
Посетио цркву у Бељини;
Присуствовао у селу Ботуњу, у пратњи протојереја ставрофора Саве Арсенијевића и протојереја ставрофора мр Рајка Стефановића, представљању монографије о књижевнику Видосаву Стевановићу, поводом педесетогодишњице његовог књижевног рада.

10. јул 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

11. јул 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;
Састао се у Крушевцу са архијерејским намесницима и председницима црквених општина поводом припрема за хиротонију и устоличење епархијског архијереја Крушевачке епархије;
Служио бденије у манастиру Ралетинцу;
Посетио манастир Саринац.

12. јул 2011 – Петровдан:

Служио Литургију у Петропавловском храму у Аранђеловцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе; освештао у порти овог храма чесму од белог венчачког мермера са мозаичком иконом Богородице – Живоносног Источника;
Служио помен у Неменикућама књижевнику Миловану Видаковићу и учествовао у културној манифестацији *Видаковићев дани*.

13. јул 2011:

Служио Литургију у манастиру Мрзеници;
Састао се у Крушевцу са челним људима града и одржао конференцију за новинаре поводом хиротоније и устоличења др Давида Перовића за епископа крушевачког;
Служио у манастиру Велуће помен игуманији Олимпијади;
Посетио манастир Наупару;
Посетио цркву у Мудраковцу;
Присуствовао у цркви Лазарици у Крушевцу промоцији књиге беседа протојереја ставрофора Љубивоја Радовића, пароха крушевачког.

14. јула 2011:

Служио Литургију у храму Светих Косме и Дамјана у Загорици и пререзао славски колач поводом храмовне славе; освештао темеље трпезара ове цркве;
Примио Радишу Пљакића, потпредседника Епархијског управног одбора и директоре из предузећа *Колубара* Предрага Лучића и Драгана Славковића.

15. јул 2011:

Служио Литургију у Брајковцу и пререзао славски колач полазницима заједнице *Земља живих*;
Састао се са Радишом Пљакићем, потпредседником Епархијског управног одбора, Миодрагом Плањанином и Миодрагом Јевтићем.

16. јул 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у селу Петки код Лазаревца;
Освештао крст на бисти патријарха Павла у Младеновцу;
Одликовао за заслуге према Цркви Ореденом Светог Симеона Мироточивог Предрага и Дејана Чокића из Младеновца.

17. јул 2011:

Служио Литургију у Светониколајевском манастиру Манастирку;
Венчао у манастиру Светог Луке у Бошњанима Сашу и Мају;
Извршио у цркви у Варварину предбрачни испит Милутина и Јелене.

18. јул 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви и крстио малог Немању, сина Небојше Јаковљевића, парохијског ђакона ове цркве.

19. јул 2011:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и четрдесетодневни парастос монахињи Нони, сестри овог манастира.

20. јул 2011:

Освештао новоподигнути храм Свете мученице Недеље у Поточцу и служио Литургију;
Одржао састанак у Крушевцу поводом припрема за хиротонију и устоличење епархијског архијереја Крушевачке епархије.

21. јул 2011:

Служио Литургију у манастиру Светог Луке у Бошњанима;
Одржао састанак у Крушевцу поводом припрема за дочек новоизабраног епископа крушевачког.

22. јул 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио манастир Вољавчу и утврдио распоред живописа у манастирском храму;
Посетио Карађорђеву задужбинску цркву у Тополи и утврдио план уређења ове цркве.

23. јул 2011:

Служио Литургију у манастиру Дивостину;
Примио Новицу Јевтића, Мату Минића и адвоката Владана Јанковића;
Учестовао у крушевачком храму Светог великомученика Георгија у наречењу архимандрита др Давида Перовића за епископа крушевачког.

24. јул 2011:

Саслуживао, са више архијереја СПЦ, патријарху српском Господину Иринеју, у Литургији и чину хиротоније архимандрита др Давида Перовића за епископа крушевачког.

25. јул 2011:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и крстио малу Љубицу из Параћина.

26. јул 2011 – Сабор светог архангела Гаврила:

Служио Литургију у манастиру Вољавчи, током које је крстио малог Јанка; пререзао славски колач поводом славе манастирског храма;
Посетио, поводом крсне славе, предузеће *Флорес*, чији је власник Радиша Пљакић, потпредседник Епархијског управног одбора.

27. јул 2011:

Служио Литургију у храму Покрова Пресвете Богородице у Барошевцу;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио цркву Светог пророка Илије у Цветојевцу ради надгледања радова на обнови.

28. јул 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Учествовао на састанцима у Патријаршији СПЦ.

29. јул 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради.

30. јул 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Посетио Епархију будимљанско-никшићку.

31. јул 2011:

Саслуживао, са више архијереја СПЦ, патријарху Господину Иринеју у Литургији у храму Светог Василија Острошког у Никшићу;
Посетио манастир Светог Луке у Жупи Никшићкој.

ОДЕ СОЛОМОНОВЕ

Оде Соломонове, књига која садржи 42 оде, појавила се највероватније у II веку у сиријским хришћанским круговима (могуће у Едеси) и била је популарна међу ранохришћанским ауторима. *Оде Соломонове* се спомињу и препоручују за читање оглашенима у *Синопису Светог Писма* потписаног од стране светог Атанасија Александријског и састављеном почетком V века.

У 42-ој оди пред нама се развија слика Христове проповеди у аду и васкрсења мртвих:

Шеол ме је видео и био је уништен
и смрт ме је избацила и многе заједно са мном.
Постао сам јој жуч и чемер
и сишао сам са њим у саму дубину његову...
и устројио сам сабор живих сред мртвих
његових,
и говорио сам са њима мојим живим уснама,
јер неће бити узалудне речи моје.
И они који су умрли, прибегли су ми;
викали су и говорили: „Помилијуј нас, Сине
Божији,
и поступи са нама по Твојој милости
и изведи нас од уза смрти
и отвори нам врата,
којим ћемо доћи к Теби.
Јер ми видимо да Тебе није дотакла наша смрт.
Бићемо искупљени заједно са Тобом,
јер си Ти наш Искупитељ!“
Чуо сам глас њихов
и у срце моје ставио сам веру њихову
и урезао на главама њиховим име моје,
јер су слободни и јер су моји.

са руског превела Марија Дабетић

ДЕЧИЈА СТРАНА

„КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ УБИЉ ПЕТА“

БОГ ЈЕ ВЕЋИ

„Бог је већи“, рече неко.

„Већи од чега?“, узвратих ја.

„Од свега. Од чега год хоћеш“, одговори тај. „Бог је већи од овог разочарења, већи од твојих снова и надања, већи од твог искуства и схватања категорија по којима делаш. Он је већи од твоје породице, од града у којем живиш, од било ког града или државе. Бог је већи од твог срца и Он све зна.“

На неки начин, те речи су промениле моје видике. На вратима свог фрижидера залепио сам папир са исписаним речима: БОГ ЈЕ ВЕЋИ! И целе године чувао сам тај папир на истом месту. И замислите! Док сам се више концентрисао на Бога, а мање на моје невоље, Он ме је увео у дубљу везу са Њим него икад пре. Сада могу да се осврнем и да му захвалим за свако разочарење које ме је навело да откријем Њега на нови начин. То је истина, пријатељи моји. Надам се да ћете то и сами спознати. Јер, БОГ ЈЕ ВЕЋИ!

Бог је већи!

Већи је од твоје болести, која год она била.

Већи је од твог најдубљег разочарења.

Већи је од твоје највеће бриге.

Већи је од твог најгорег непријатеља.

Већи је од твог најтежег проблема.

Већи је од живота.

Већи је од смрти.

Бог је већи!

ИЗЛОЖБА МАКЕТА ПРАВОСЛАВНИХ ХРАМОВА У ОШ СРЕТЕН МЛАДЕНОВИЋ

Ученици верске наставе основне школе Сретен Младеновић, у Десимировцу, организовали су 10. јуна, поводом завршетка школске године, изложбу радова на тему *Православни храм*. У протекла два месеца, иницирани од стране вероучитеља, ученици млађих разреда су на часовима верске наставе уз предавано градиво израђивали макете цркава. С обзиром да се ради о већим макетама, укључујући и порте, звонике, места за палење свећа, свако од ученика имао је простора да оствари своје замисли, те да активно учествује у методској јединици.

Дидактичка средства, педагошке форме и чврсто придржавање прописаних закона о извођењу наставе јесу фактори који сам план и програм верске наставе приближавају и прилагођавају ученику и школи уопште, уводећи тиме методiku извођења верске наставе у токове модерних, сертификованих модела извођења наставе, прописаних од стране министарства просвете и науке.

На самој изложби могло се видети шест макета храмова различитих архитектонских решења, односно стилова градње. Један од храмова рађен је без крова, како би ученицима приближио унутрашњост цркве, односно олакшао им упознавање са терминима, историјом и сврхом појединих делова унутрашњости цркве. Поред естетског задовољства и радости због дечијих осмеха и ентузијазма, нарочиту сатисфакцију присутнима на овом догађају дале су презентације модела од стране ученика, који су показали завидно знање о изгледу и сврси православног храма, његових појединих делова, али и делова Свете Литургије.

Богатство градива верске наставе и ширина методских јединица, дају нам предност у слободном формирању властитих метода извођења наставе и омогућавају коришћење дидактичких средстава најразличитијих врста, чинећи наш предмет свевременим. Благодаћу Божијом и нашим скромним напорима, плодови ове сетве јесу посећеније Литургије у парохијским храмовима, што би представљало и коначан циљ верске наставе и мисије Цркве увек, па и данас, у 21. веку.

Предраг Обровић, вероучитељ

ГРАДСКО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ВЕРОНАУКЕ ЗА УЧЕНИКЕ МЛАДЕНОВАЧКИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА

На иницијативу вероучитеља Ивана Ненадовића, у договору са Просветним одбором Епархије шумедијске, у организацији младеновачких вероучитеља 6. јуна је одржано прво такмичење из веронауке за ученике градских основних школа. Такмичење је одржано у сали Центра за културу Младеновац. Кроз прву фазу прошло је више од 120 ученика из три градске школе од којих се у финале пласирало 16 ученика. Основну школу Момчило Живојиновић представљале су две екипе, а ОШ Свети Сава и ОШ Коста Ђукић по једна четворчлана екипа.

О регуларности такмичења, као и о броју освојених бодова старао се Жири у саставу: протојереј Слободан Кеџић, јереј Ненад Марковић и ђакон Петар Лесковац. Програм је водила професорка разредне наставе Валентина Станковић, док су чланови хора ОШ Момчило Живојиновић под вођством професорке Љиљане Миловић-Савковић пригодним музичким делима увеличали само такмичење. За уређење сцене одговорна је била професорка руског језика Наташа Јефтић, а о техничкој подршци бринула је професорка техничког и информатичког образовања Александра Вујић.

Чланови екипа били су ученици петог, шестог и седмог разреда, што је било неопходно јер су питања била из градива за верску наставу у овим разредима. Такмичари су савесно и одговорно приступили припреми градива које је било задато и само је брзина приликом јављања пресудила да представници ОШ Свети Сава однесу заслужену победу. Освајачи прва три места су добили медаље (поклон господина Милана Васиљевића из Амерића), а плакете које је израдио господин Дејан Манделц, књиге и иконе (поклон Епархије шумедијске) су добили сви финалисти. Награде је ученицима уручио ђакон Петар Лесковац, координатор верске наставе Архијерејског намесништва младеновачког, захваливши им се на учешћу и честитајући им на пруженом знању.

Након такмичења сви учесници су дружење наставили у просторијама Центра за културу Младеновац где им је ручак и окрепљење обезбедио господин Драговић. Прво градско такмичење је показало да на територији општине Младеновац влада велико интересовања ученика за верску наставу. До сада је број оних

који похађају наставу веронауке указивао на то, али је након такмичења велики број ђака изразио жељу да од наредне школске године слуша овај изборни предмет управо због могућности учешћа на овом такмичењу и пријемчивости градива.

Марко Јефтић, вероучитељ

ОСМОСМЕРКА

Реши осмосмерку и откриј ко је још, осим светог пророка Мојсија и светих апостола Петра, Јакова и Јована, био на гори са Господом у часу Преображења.

У	Ј	Р	И	Т	С	А	Н	А	М
А	К	А	П	П	Р	Р	Ч	Е	Р
С	Л	Р	Р	Е	Г	О	А	О	Ј
Н	О	И	Е	О	Т	В	Р	Г	О
Е	Т	Т	С	П	Г	А	О	Р	В
Г	С	П	С	У	Љ	Т	Р	О	А
М	О	Ј	С	И	Ј	Е	К	Ж	Н
Д	П	Т	К	И	Р	А	Њ	Ђ	О
Н	А	Д	Л	И	Ј	Х	Ј	Е	К
И	С	У	С	У	Н	Ц	Е	А	И

АПОСТОЛ
ГРОЖЂЕ
ИСУС
МОЈСИЈЕ
СНЕГ
УКРЕПЉЕЊЕ
ГОРА
АВГУСТ
ХРИСТОС
ЈАКОВ
ПЕТАР

СУНЦЕ
МАНАСТИР
ДАН
ГОСПОД
ИКОНА
ЈОВАН
ПОСТ
ТАВОР
РЕЧ
СИЛА
РАЈ

Кад би само Исус био овде!

Јеванђеље доноси причу о страшној олуји у којој су се апостоли нашли једне ноћи на Галилејском језеру. Олуја је бацала њихов бродић на све стране, али најгоре од свега за њих је било што Исус није са њима. Сигурно су говорили: „Кад би само Исус био овде!“

Али Он је био ту! Те исте ноћи, док се молио у брдима Галилеје, Исус је имао визију крчког бродића код олуја баца лево-десно. Он је знао за невоље својих ученика. Како јеванђеље каже, „око четврте ноћне страже дође к њима идући по мору“ (По Марку 6, 48).

Када вам живот огрезне у бол, јад и тугу, немојте рећи: „Кад би само Исус био овде!“ Подигните главу! Погледајте! Пред Христом сте! Он је ту – не хода по мору Галилејском већ по узбурканом мору ваше душе да умири олују у вама. „Ко је тај коме се чак и ветрови и таласи покорвају?“, нико други до Син живог Бога; Бог са нама и у нама!

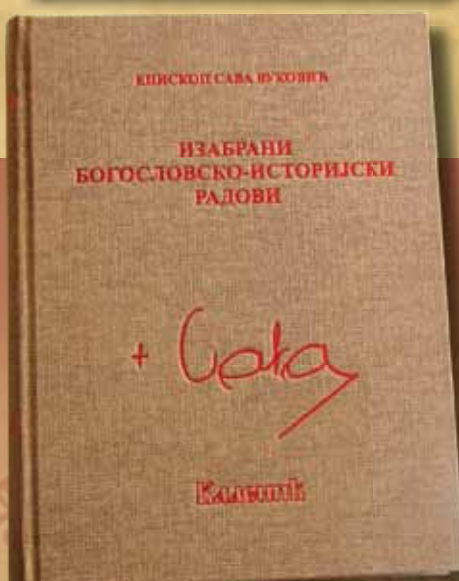
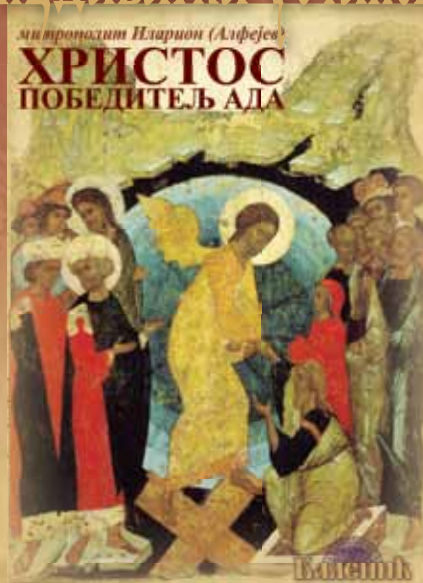
ДЕЧИЈА СТРАНА

Каленик

34000 Крагујевац,
Краља Александра I Карађорђевића
31а, п. ф. 54
телефони: +381 34 333 827;
+381 65 803 48 02
sum.eparhija@eunet.rs
http://www.crkveniarikli.org
http://www.eparhija-sumadijska.org.rs

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ **НОВА ИЗДАЊА**

Ускоро:

